Nr. 6 (60)

iunie 2016

Realități Culturale

REVISTĂ DE ETNOGRAFIE, FOLCLOR ŞI CULTURĂ CONTEMPORANĂ

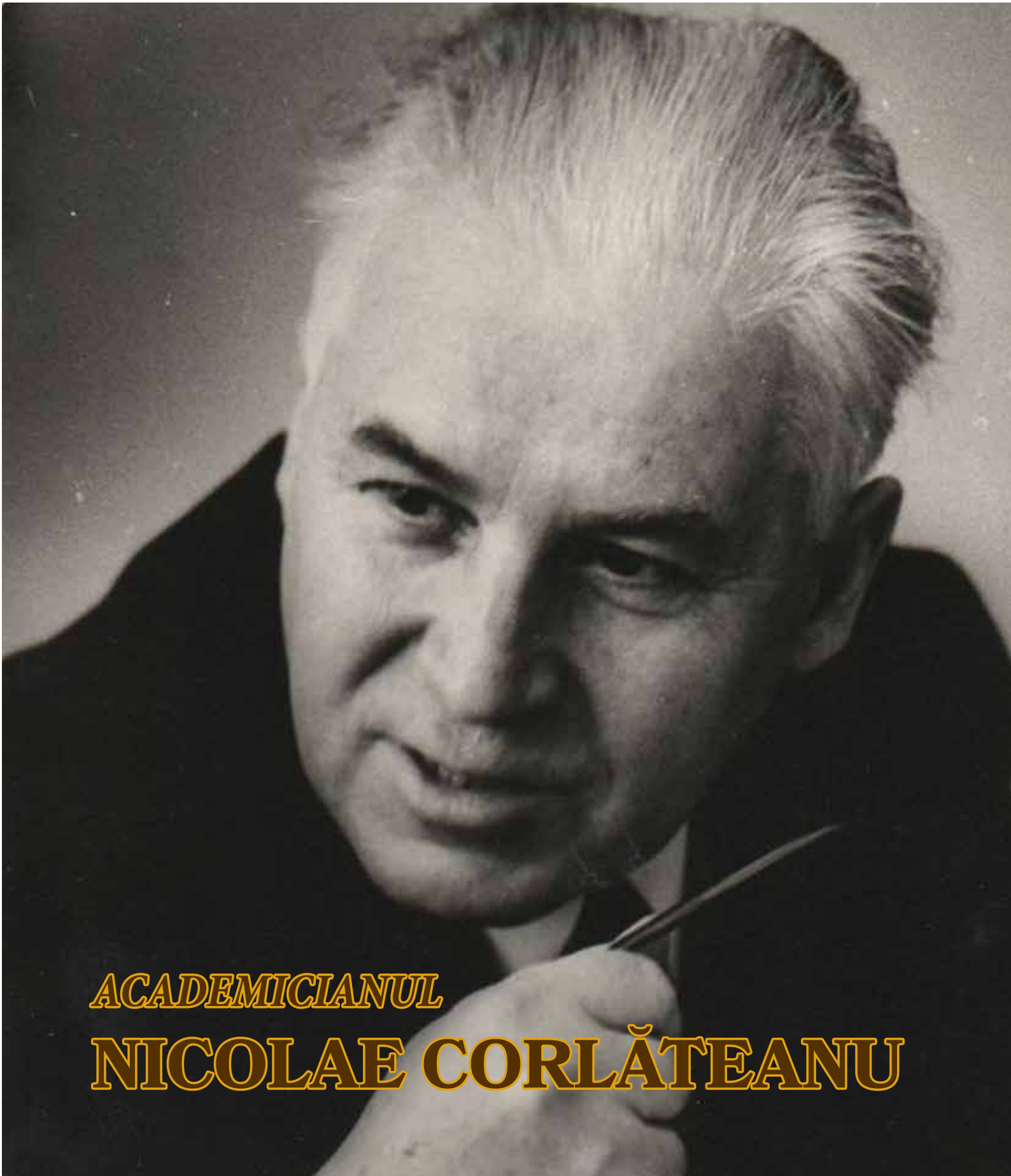

ACADEMICIANUL

NICOLAE CORLĂTEANU

Sumar

TATIANA BUTNARU
Mihai Eminescu și poezia Basarabiei 1
Hermeneutica mitului mioritic în poezia lui Anatol Codru 16

DIANA MALAI
Icoana sfletului meu 3

ANATOL EREMIA
Destinul cuvintelor. Originea vorbirii umane 4

ANA BOTEZAT
Tainic, glasul cărții te cheamă 5

DUMITRU APETRI
Ademeniți mereu și tainic de vraja strunelor 6

SVETLANA SANDULEAC
Concursul tinerilor interpreți – o etapă importantă în dezvolatrea elevilor Școlilor de Muzică și Școlilor de Arte 8

DUMITRU PĂSAT
În mireasma florilor de tei 9

NADEJDA CUCU
Hristos a Înviat 10

VASILIȚA MALAI, VICTORIA ANTOCI
Copilîrie dulce păpădie... 10

ION DORU
Festival-concurs „Joc și cântec de la Prut“ 11

ANA PRODAN, IRINA JARIUC
Săptămâna lecturii și a cărții pentru copii 11

ALIONA MEREUȚĂ
Ziua internațională a monumentelor și locurilor istorice, sărbătorită în satul Donici 12

MARIA BORTĂ
O vizită în împărăția cărților 13

GALINA GÂRJAV, ALIONA BUGA
Festivalul folcloric „Se-ntâlnește dor cu dor“ 14

LIDIA SITARU
Bibliotecile publice – schimbă comunitățile 15

VIORICA POPA
Muzica sacră – o apropiere a Omului de Divinitate 18

VALENTINA GROSU
Biblioteca publică din satul Pîrlița, Fălești 19

LIDIA COLESNIC
„La mulți ani“ pentru Tudor Morari 19

ANATOL EREMIA, LILIA STEGĂRESCU
Academicianul Nicolae Corlăteanu, promotor al culturii și științei lingvistice românești 20

PAVEL POPA
Funcționalitatea ritualică a lumânării în ceremonialul de naștere 22

ANGELA URSACHE
Servicii noi în bibliotecă 25

OLGA MARDARI
Un autograf de la Eleonora Romanescu 26

PROIECTUL „REALITĂȚI CULTURALE”
nr. 6 (60) iunie 2016

Adresa: mun. Chișinău, str. București, 68, of. 313, 314
Tel.: (+373 22) 20-25-53 (*redacția*)
Mob.: (069) 39 24 98 (**P. Popa**)
Fax: (+373 22) 20-25-55
E-mail: *popapavel55@gmail.com*
notografprim@gmail.com

COLEGIUL DE REDACȚIE

Pavel Popa, *redactor-șef*
dr. Varvara Buzilă, *Muzeul Național de Etnografie și Istorie Naturală*
dr. hab. Victor Ghilaș, *AȘM*
Mariana Cocieru, *AȘM*
Veta Ghimpu-Munteanu, *Teleradio-Moldova*
Veronica Caraulan, *Direcția Cultură mun. Bălți*
Gheorghe Nicolaescu, *Cabinetul metodic al Ministerului Culturii*

Nr.	Registre Case de cultură, Școli de muzică	Preț (lei)
1.	Registrul de evidență a activității Casei de Cultură (anexa nr. 2)	16
2.	Registrul de evidență a activității formației artistice de amatori	16
3.	Registrul general de evidență a reușitei elevilor (pentru director)	16
4.	Registrul de evidență a șarjei pedagogice pentru profesori și corepetitori	16
5.	Registrul de evidență a probelor de admitere	9
6.	Registrul frecvenței și reușitei elevilor la disciplinele de grup	8
7.	Catalogul frecvenței și reușitei al elevilor (individual)	5
8.	Planul individual	5
9.	Cartea de evidență a lecțiilor asistate	12
10.	Proiect de lungă durată pentru disciplinele de grup	5
11.	Registrul proceselor–verbale, colocvii, concerte academice, expoziții, examene	12
12.	Registrul proceselor–verbale ale consiliilor profesorale	12
13.	Registrul proceselor–verbale ale ședințelor secțiilor	12
14.	Registrul de evidență a frecvenței profesorilor la serviciu	12
15.	Certificate (de absolvire), (copertă tare, bumvenil)	25

Nr.	Documente pentru biblioteci publice	Detalii	Preț (lei)
1.	Registrul mișcarea fondurilor	A4, 150 p., ofset	14
2.	Registrul inventar	A4, 200 p., ofset	25
3.	Caiet de evidență a activității bibliotecii	A4, 60 p., ofset	14
4.	Caiet de evidență a documentelor recepționate în schimbul celor pierdute	A4, 50 p., ofset	9
5.	Fișa cititorului	A5, ofset 1+1	0.10
6.	Adaos la formularul cititorului	A5, ofset 1+1	0.10
7.	Fișa catalog (liniată)	7x11, ofset	0.05
8.	Fișa catalog (curată)	7x11, ofset	0.03
9.	Fișa cărții	8x11, ofset	0.05
10.	Fișa evidenței zilnice	A4, ofset	0.18
11.	Fișa de evidență a ziarelor	8x11, ofset	0.05
12.	Fișa de evidență a revistelor	8x11, ofset	0.05
13.	Despărțitoare catalog (de centru)	carton 250 g.	0.5
14.	Despărțitoare catalog (de dreapta)	carton 250 g.	0.5
15.	Despărțitoare catalog (de stânga)	carton 250 g.	0.5
16.	Despărțitor de poliță	carton tare	4
17.	Fișa de înscriere la bibliotecă	carton 220 g.	0,2
18.	Fișa contract	carton 220 g.	0,4

TABLOUL REPUBLICAN DE ABONARE LA REVISTA „REALITĂȚI CULTURALE”, NR. 6 (60)

Nr.	Raionul/ Municipiul	Nr. abonați	Inst.de cultură
În funcție de proporția, abonați-instituții de cultură			
1	**Bălți**	**42**	23
În funcție de numărul abonaților			
1	**Ialoveni**	**72**	61
3	**Edineț**	**36**	92
4	**Orhei**	**30**	127
5	**Ungheni**	**39**	126
6	**Fălești**	**45**	122
7	**Călărași**	**34**	90
8	**Criuleni**	**31**	61
9	**Râșcani**	**32**	99
10	**Șoldănești**	**20**	64
11	**Hâncești**	**35**	118
12	**Strășeni**	**18**	71
13	**Glodeni**	**29**	69
14	**Căușeni**	**19**	84
15	**Nisporeni**	**22**	68
16	**Anenii Noi**	**18**	72
17	**Rezina**	**21**	73
18	**Briceni**	**15**	68
19	**Telenești**	**16**	97
20	**Soroca**	**15**	125
21	**Cimișlia**	**17**	74
22	**Florești**	**18**	119
23	**Dubăsari**	**11**	34
24	**Cantemir**	**13**	92
25	**Cahul**	**9**	103
26	**Ștefan-Vodă**	**14**	67
27	**Drochia**	**19**	81
28	**Dondușeni**	**12**	48
29	**Leova**	**10**	70
30	**Sângerei**	**8**	99
31	**Chișinău**	**12**	68
32	**Ocnița**	**8**	68
33	**Basarabeasca**	**4**	25

TATIANA BUTNARU, doctor în filologie

Mihai Eminescu
şi poezia Basarabiei

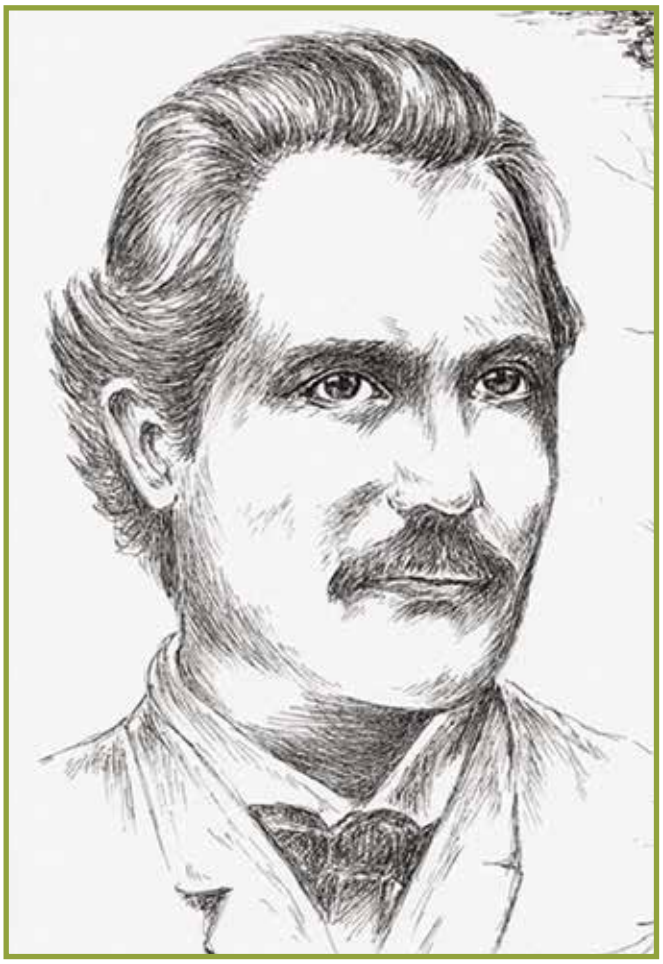

Aflată între tradiție și modernitate, poezia Basarabiei se afla sub semnul regăsirii sale spirituale în propriile ei căutări artistice, în preocuparea fundamentală de a se afirma în contextul literar al timpului printr-o serie de calități notorii. Legătura cu tradițiile înaintașilor, în special, cu opera eminesciană, cu universul ei lăuntric de trăiri sufletești, cu gama complexă a spiritului lui Eminescu se resimte, în momentul de față, tot mai pregnant. Motive, idei, efuziuni lirice, probleme de etică, morală, demnitate națională constituie acele preocupări artistice, pe care poeții noștri de astăzi, preluîndu-le în bună parte din opera eminesciană, le-au adaptat condițiilor actuale. Și pe drept cuvânt: venind din adâncuri de secole și străbătând dimensiunile istorice ale timpului, raza geniului eminescian înseamnă pentru autorii de poezie nu numai o sursă de inspirație, dar și o viziune artistică, o modalitate de aprofundare a preocupărilor lor de creație.

Dacă un Nichita Stănescu sau Marin Sorescu, precum și alți făuritori de vers din dreapta Prutului, au venit spre Eminescu în mod spontan, stilul lor preconizând de la bun început setea de absolut, să zicem, poeții de dincoace, în virtutea unor condiții specifice (împrejurări binecunoscute) de autorul Luceafarului s-au apropiat mai târziu. Odată însă intrat în conștiință, numele lui a lăsat urme adânci, prilejuindu-le o adevărată revelație artistică. După expresia plastică a lui Liviu Deleanu, care printre primii a încercat să dezvăluie rolul lui Eminescu în dezvoltarea, prin influență exercitată asupra poeziei postbelice și de pe aceste meleaguri, „Ca un Călin din basme te-ai ivit/ Să ne dezvălui tainele din ele ”.

Cercetătoarea din Cluj, Ioana Bot, efectuînd anumite sondaje în ceea ce privește raportarea poeziei române contemporane la opera lui Mihai Eminescu, vorbește de „eminescizarea spațiului românesc”, care ar corespunde modului intim-subiectiv al operelor ocazionale. „Pentru asemenea viziuni poetice, subliniază ea în continuare, modelul eminescian primește nu numai conotații mitice, ci și demiurgice. Eminescu devine numele-imaginea-creatorului spațiului românesc” [1,p.93].

Dorul de Eminescu constituie un sentiment plenar. Poeți de orientare diferită, care în anturajul procesului literar, se manifestă printr-o multitudine de nuanțe și dimensiuni, vin spre părintele Luceafărului, ori după cum spune Gr. Vieru „din Eminescu” pentru a-și defini propria fire poetică, pentru a se cunoaște mai profund, Eminescianismul ajunge să fie, astfel, un punct de reper , izvorul celor mai alese simțiri poetice și, totodată, un criteriu de măsură al sensibilității scriitoricești. „*De avem sau nu dreptate/ Eminescu să ne judece*” – astfel Gr. Vieru caută să raporteze evenimentele, dar și acțiunile noastre concrete, la poezia ilustrului său înaintaș. Versurile citate conțin o profesiune de credință, o cheie poetică, ce-și găsește treptat dezlegare în mai multe lucrări artistice. „Eminescu este steaua care mă păstrează” [2,p.40] și Grigore Vieru, un poet profund eminescian, se apropie de opera marelui Eminescu întru „reconfortarea spirituală” a întregii sale generații. Este mai curînd o erupție spirituală, o declanșare iluminiscentă care a zvîcnit, împrăștiind pretutindeni o lumină purificatoare. Este o linie de succesiune între diverse temperamente scriitoricești, a căror plenitudine artistică, împlantată temeinic în „sfintele țărîne”, dar și istoria neamului, un mediu specific eminescian, se vor afla în atmosfera lui de sanctuar pentru a spune cuvîntul despre sine și problemele din jur, a releva fenomenele realității curente. Lecția de patriotism eminescian este, de fapt , una din acele esențe, spre care înclină poezia Basarabiei. Opera poetului și a publicistuilui de la ziarul Timpul, este cea mai elocventă expresie a dragostei de țară și, întrucît, „patria nu poate fi deasupra naționalității (...) și iubirea de patrie e una cu iubirea naționalității” [3, p. 227], sentimental civic în scrierile lui Eminescu e străluminat în permanență de „geniul deșteptării naționale”.

Orinetarea spre Eminescu are loc și prin intermediul sensurilor mititce ale dacismului, care după opinia lui G. Călinescu se manifesta drept o regăsire „a originarului”, „a autenticului” și are „același efect de regenerare pentru individul român modern pe care-l avuse la goticul Faust împerecherea cu clasica Helenă” [4, p.412].

Ideea slugirii patriei și înălțării ei prin evocarrea unor momente de vîrf din istoria poporului român, ana-

liza critică a prezentatului „mișelit” în confruntare directă cu trecutul eroic transfigurată la nivelul marii arte eminesciene se transmite în operele poeților contemporani, găsindu-și materializare printr-un interes sporit față de problematica națională și socială. Asemănarea zilelor de astăzi cu epoca lui Eminescu aduc în prim plan niște metafore de sorginte mitică, dar desacralizate pînă la anumite niveluri ale vieții. Dochia, personificarea a străvechii Dacii, simbolizează în viziunea eminesciană constituirea etnică a românilor, perenitatea lor multiseculară. Prin dacism Eminescu vedea corelația dintre național și universal, integrarea în cultura universală a omenirii.Dacismul este izvorul latinității, sursa identității spirituale a neamului, modalitatea de proiectare a ființei naționale către genealogia primară. Tradiția eminesciană ține mai mult de tărîmul intelectual al ideii, care persistă în concepția poeților basarabeni prin amploarea unor gînduri de semnificație majoră, proclamînd simțămîntul de responsabilitate față de soarta poporului. Îl am pe *Eminescu-nvățător./ Sunt mîndru că român eu m-am născut./ Cu Eminescu merg în viitor,/ Privesc cu Eminescu în trecut.* (Șt. Soponovici, **Îl am pe Eminescu învățător**)

Dialogul cu Eminescu este întreținut dintr-o perspectivă lăuntrică, autorul încearcă să depășească senzația de tristețe solitară prin revenirea la spațiul-matrice, ca să rostească cu demnitate bărbătească: *Cu Burebista și cu Decebal/ Noi Dacia măreață am făurit./ Noi demni am înfruntat al vieții val./ Nici astăzi încă dacii n-au murit.* (Șt. Sofronovici, **Îl am pe Eminescu-nvățător**).

Gr. Vieru la rîndul său conturează o vatră a românismului prin semnele latinității etnice și îndeamnă cititorul spre valorificarea comorilor de perpetuare spirituală ale neamului „meu dacic”, îl îndeamnă să se îngemăneze cu frumusețea strădaniei umane, a unei etnii multiseculare zămislite în pledoariile sale poetice. Chiar și metafora „vin din munții latiniei” face o analogie directă cu proiecția mitică a unor timpuri străvechi din viziunea eminesciană, „în al lumilor tezaur”, aureolate de gloria timpurilor de odinioară. Pornind de la postulatul estetic eminescian, L. Lari se referă la o continuitate spirituală a spațiului dacic și transfigurează o stare sufletească echivalentă cu semnificația regăsirii spirituale prin vicisitudinile timpului, nealterarea ideii de suflet și neam, este „un loc cu nume sfînt”, unde „trăit-am ultima iubire/ Pe acest pămînt, pe acest pămînt”.

Există o continuitate, o entitate etică și estetică între tărâmurile ontologice ale poeziei eminesciene și preocupările artistice ale scriitorilor de azi. Mama, iubita, plaiul, firul de iarbă – acele elemente, care intră în configurația liricii contemporane sunt legate prin firișoare intime „cu frunza de aur a toamnei” și „codrul de tei și de fag”, cu steaua și izvorul. Semnalăm în poezia contemporană o viziune eminesciană asupra universului. Grigore Vieru, Liviu Damian, Ion Vatamanu, D. Matcovschi se apropie sufletește de opera eminesciană prin reveria lirică copleșitoare și intensitatea sentimentelor omenești, prin tensiunea trăirii lăuntrice. Nostalgia revederii „în blânda seară”, „la ceas târziu de stele”, glasul de taină al mamei, căderea florilor de tei se declanșează ulterior în creația lui Gr. Vieru prin amplasarea spirituală a elementelor vitale din spațiul terestru. Un exemplu concludent: *Sub un tei ce înflorește/ Ea frumoasă se pornește,/ „Bună seara, fete două/ Cu ochi miresmați de rouă!”/ „Bună seara! Dar sînt una!”/ Printre genele femeii/ Răsărea pe cer și luna./ De sub tei ce'nflorește/ Ea frumoasă se pornește,/ „Rămîneți cu bine doi, Tei cu tremurate foi”/ O, drum bun! Nu-s unul oare?/ Printre foi ca printre lacrimi/ Răsărea și sfîntul soare.* (Gr. Vieru, **Femeia, teiul**)

Versurile ne duc asociativ cu gîndul la miracolul inspirației emenisciene, la acel fior lăuntric, care atinge coardele inimii, exprimă eternitatea, setea de veșnicie. La fel ca în viziunea eminesciană, asistăm la un spectacol ceremonial, de o pronunțată nuanță dramatică, unde participă deopotrivă atît elementele cosmosului, cît și cele pămîntești. Soarele și luna coboară din înălțimeea lor solitară „printre foi ca printre lacrimi”, „printre genele femeii”. Gr. Vieru corelează elementele vegetale cu aștrii cerești și creează o atmosferă de luminozitate integrată în contextul sensibiltății eminesciene, iar teiul eminescian, îngemănează, corelează deopotrivă atît elementele cosmosului, cît și cele pămîntești. Soarele și Luna coboară din înălțimea lor solitară „printre foi ca printre lacrimi”, „printre genele femeii” pentru a se integra într-o atmosferă de sărbătoare prin succesiunea detaliilor simbolice, să participe la un act solemn de inițiere. După sugestia unei cercetătoare din Franța pare că asităm la „un tip de poveste”, în centrul căreia este plasat „omul-pădure”, „omul-tei”, raportat fiind „unei stări primare, geomorfe a vieții pe pămînt reprezentată prin asocierea vegetalului”. Influențat în aceiași măsură, atît de versul eminescian, cît și de mitul folcloric, eroul lui Gr. Vieru se află în permanență sub alura sacrală a teiului, acesta oferindu-i posibilitatea să se integreze în jubilația sărbătorească a naturii, să aducă cititorul în preajma unor situații poetice surprinzătoare: *Dragо! O tee,/ Dulce mireasmă!/ La gură – femeie,/ La mijloc- mireasă*. (Gr. Vieru, **Acolo pe unde**), „descoperind că filonul nostru cel mai puternic se cristalizează în sensibilitatea eminesciană, sensibilitate căruia îi sunt recunoscătoare cele mai pure pagini ale scriitorilor români, încât pe drept am putea spune, că el a avut rolul unui demiurg al sensibilității naționale” [5, p.8]. Și nostalgica îngândurare în fața universului, a imensităților astrale, pornește tot de acolo, de la acel „arbore-dor”, de la acel „văzduh de taină”, care domină, permanentizează cele mai autentice temperamente autohtone. O metaforă precum este „salcâmul din prag” ori „taina care mă apără” este eminesciană prin esență filosofică și starea afectivă generată de „nesfârșirea lui Eminescu” [6, p.58], pe care fiecare autor o percepe și o definește în felul său, îi imprimă o intonație individuală. Liviu Damian, după cum mărturisește el singur „s-a cutremurat și a vibrat în ritmul luminii”, „din care Eminescu să ne cheme”, „ca inima, ca tunetul”. Prin această cutremurare, poetul se așează la masa veșniciei alături de plugar și Eminescu, pentru a crește graiul și lumina pâinii, a invoca statornicia rădăcinilor din lut. „Tremurul frunzei de copac” de unde pornesc impulsurile artistice ale scrisului lui L. Damian, este o învolburare dialectică, ce prelungește doinirea eminesciană. Rosturile „verbului matern”, „veșnic verde”, dau naștere unui zvâcnet de frunză, capabil să ajungă și să păstreze cosmosul eminescian cu firescul improvizării lui. Gr. Vieru își pleacă cu recunoștință „fruntea și ochii în apa izvorului, în verdele ramului”, aducând cuvântul său de legământ mamei și lui Eminescu. În felul acesta, este creat „un macrocosmos”, în care sufletul eminescian se manifestă „în cantabilitatea

apropae generală a scrisului vierian", [7, p.167] și după cum accentuează în continuare academicianul, M. Cimpoi „întreține un adevărat cult al lui Eminescu" [7, p.167]. Atmosfera de reverie eminesciană stăruie în creația lui Vieru prin capacitatea de integrare mioritică în natură, prin fascinația unui cosmos umanizat condensat până la saturație de ideea sacralității, unde participă deopotrivă atât omul, cât și aștrii cerești, luna, soarele, teiul „sfânt și dulce", codrul și izvoarele. Chipul mamei, o tulburare metaforă, în stare să pătrundă prin forța ei de sugestie în adâncurile sufletului omenesc, generozitatea și sacrificiul matern vin de asemenea prin filieră eminesciană, de la acel „O, mamă, dulce mamă", și trecându-l prin filiera propriului „eu" scriitoricesc, ne-a adus în preajmă o poezie veritabilă. Există, probabil, în această succesiune o plenetitudine spirituală, o cale spre imortalizarea geniului ori, poate, un semn al dăinuirii noastre sub raza stelei lui Eminescu.

Note:

1. Bot, Ioana. *Eminescu și lirica românească de azi. Citatul eminescian în poezia contemporană românească*. Cluj-Napoca: Editura Dacia,1990.
2. Vieru, Grigore. *Scrieri alese*. Chișinău: Literatura artistică, 1984.
3. Eminescu, Mihai. *Publicistică. Referiri istorice și istoriografice*. Chișinău: Editura artistică, 1990.
4. Călinescu, G. *Opera lui Mihai Eminescu*. București: Minerva, 1969.
5. Laurențiu, D. *Argument. Eseuri asupra stării de grație*. București: Cartea Românească, 1967.
6. Damian, Liviu. *Scrieri alese*. Chișinău: Literatura artistică, 1985.
7. Cimpoi, Mihai. *Întoarcerea la izvoare*. Chișinău: Literatura artistică, 1985.

DIANA MALAI, conducător artistic

„Icoana sufletului meu",

așa aș numi eu acest tezaur prețios lăsat din strămoși în localitățile noastre - Parcova și Fântâna Albă. Pe data de 15 aprilie în localul Casei de cultura Parcova a avut loc ***Caravana prosopului***.

A fost o zi de neuitat pentru întreaga comunitate. Colectivul folcloric „Mugurașii", coregraf Statii Daria, au jucat dansul „Prosopul". A fost proslăvit prin versuri, cântec și cuvinte alese povestind unde și când se folosea prosopul. Pe lângă prosopul tradițional a fost aranjată o expoziție a lucrărilor meșteriților iscusite a comunii. Suntem mândri de faptul ca avem așa comori în localitățile noastre. Aceste sate păstrează tradițiile și obiceiurile neamului nostru și prin două colective folclorice: „Ciobanaș de la miori" si „Albotianca". Cultura acestor doua sate este o valoare imensa mereu îngrijită de colaboratorii și directorul Casei de cultură Parcova, dl Serghei Malai și directorul Casei de cultură din Fântâna Albă - dl Pavel Rotari. Mulțumim din suflet celora ce stiu a păstra și transmite tradițiile și obiceiurile neamului nostru, celora ce sunt în preajmă mereu. In fruntea acestei sfinte comori este un bun gospodar al comunei noastre ce cântă, dansează și trăiește cultura, împreună cu noi - dl primar Marcel Snegur. Dumnealui speră și tinde pe viitor de a face un traseu turistic pentru a demonstra lumii întregi ce bogații sunt la Edineț, com. Parcova. Aici și frunzele cântă, și vântul dansează, aici sufletul trăiește arta frumosului...

Destinul cuvintelor - 2

Cuvintele – comoara de neprețuit a limbii române

Rubrică îngrijită de dr. hab. Anatol Eremia

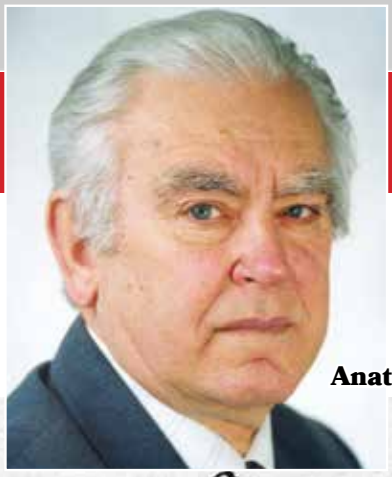

Anatol Eremia

Originea vorbirii umane

Problema originii graiului omenesc prezintă un deosebit interes științific și cognitiv, fiind în același timp și destul de complicată, pentru că modul cum a ajuns omul să vorbească este legat de originea și evoluția lui însuși, aceasta constituind o și mai mare problemă, mult discutată în trecut și astăzi. Dificultatea constă în faptul că lipsesc cu desăvârșire dovezile sigure și informațiile necesare care ar permite să se reconstruiască limbajul primilor oameni pe pământ. Originea vorbirii umane este o preocupare de seamă nu numai a lingviștilor, ci și a reprezentanților altor științe: filozofi, psihologi, istorici, etnografi, sociologi etc. Au existat și există în această privință mai multe opinii, s-au adus diferite argumente și s-au propus numeroase soluții, unele mai mult sau mai puțin acceptabile, altele cu totul lipsite de temei.

Teoria biblică, potrivit căreia limbajul primilor oameni este un dar al divinității supreme, a fost combătută încă de gânditorii antici. Filozoful grec Democrit (sec. V-IV î. Hr.), demonstrând inconsistența teoriei precum că „limba a fost trimisă de sus" sau „este dată de la natură", a arătat că limba este o creație a omului, că oamenii au dat nume obiectelor și fenomenelor din natură. Cuvintele primordiale, după părerea sa, sunt un rezultat al acțiunii obiectelor lumii exterioare asupra omului.

Platon (sec. IV î. Hr.) a propagat concepția individualistă privind apariția vorbirii. Omul primitiv, aflându-se singur în mijlocul naturii, ar fi imitat sunetele pe care le produceau ființele (animalele, păsările etc.) și diferitele obiecte și fenomene (apa, focul, vântul, tunetul etc.). Timp îndelungat imitațiile de sunete, repetate de nenumărate ori, s-au asociat cu ființele, obiectele și fenomenele respective, devenind semnele lor specifice (cuvinte, denumiri). Principala inconsistență a teoriei platoniene constă în faptul că limba e considerată ca fenomen individual și nu ca fenomen social. Vorbirea însă, după cum s-a demonstrat mai târziu, a luat naștere doar în condițiile vieții colective, în procesul muncii în comun, din necesitatea oamenilor de a se înțelege între ei.

Ulterior, a fost respinsă atât teoria individualistă a lui Platon, cât și cea emoțională, susținută de reprezentanții școlii epicuriene, potrivit căreia omul primitiv ar fi început să vorbească involuntar, imitând sunete într-o anumită stare psihică sau de afect (de bucurie, de frică etc.). Într-un anumit sens, s-a încercat să se accepte importanța comunicării în procesul formării limbii.

În Evul Mediu și epoca Renașterii, din cauza lipsei unei concepții științifice fundamentale, nu s-a obținut un progres în rezolvarea problemei discutate. În sec. XVII-XVIII s-a revenit cu discernământ asupra vechilor teorii, susținându-se cu mai mult temei că numai necesitatea de a comunica i-a făcut pe oameni să vorbească. În acest plan și-au adus contribuția filozofii englezi: T. Hobss (1588-1679), J. Locke (1632-1704), savantul german G. Leibniz (1646-1716), care au pus bazele teoriei onomatopeice, potrivit căreia cuvintele primordiale reprezentau imitații sonore, dar, din cauza modificărilor pe care le-au suferit, ele s-au îndepărtat mult de formele și semnificațiile lor inițiale.

În opinia oamenilor de știință din sec. al XIX-lea și de mai târziu (F. Humboldt, Ia. Grimm, M. Gramont, Ch. Bally, L Noiré, W. Wundt ș.a.), limba a apărut odată cu conștiința și din necesitatea imperioasă a oamenilor de a comunica între ei. Activitatea colectivă și munca în comun au

fost stimulentele principale care au determinat apariția graiului articulat și statornicirea omului ca ființă creatoare. În procesul muncii au devenit posibile relațiile dintre oameni, viață socială în comun și necesitatea de a comunica. Vorbirea articulată i-a ajutat pe oameni să-și coordoneze activitatea, să-și exprime unul altuia voința, gândurile, sentimentele. Astfel s-a ajuns la convingerea că omul ca ființă socială nu a existat niciodată în afara societății.

Concepția susținută ulterior de mai mulți savanți constă în faptul că, în momentul creării, cuvintele inițiale au fost motivate sonor, că sunetele alcătuitoare de cuvinte sugerau o idee, o noțiune, un conținut care se cereau exprimate lingval. Între complexul sonor și realitatea desemnată a existat deci o legătură condiționată. Primele cuvinte au avut ca punct de plecare, pe de o parte, realiile existente, factorii care le-au determinat și, pe de altă parte, materialul sonor de care dispuneau primii vorbitori. Omul primitiv, devenind conștient de faptul că, rostind anumite grupuri de sunete în aceleași împrejurări și cu referire la aceleași realii, semenii lui îl ascultau și reacționau de fiecare dată la fel, el a revenit apoi la grupurile de sunete rostite cu intenție și în repetate rânduri.

A trebuit să treacă milenii ca grupurile de sunete semnificative să se transforme în cuvinte. Pe baza acestora, în decursul istoriei, au luat ființă numeroase alte cuvinte, cu forme derivate sau compuse. Și în limbile actuale se formează cuvinte noi din onomatopee și interjecții. În limba română există mai multe formații de acest fel: *boc – a bocăni, bocănit, bocănitură, bocăneală; dang – a dăngăni, dangăt, dăngănit, dăngăneală; pliosc – a plioscăi, plioscăit, plioscătură, plioscăială; zâng – a zângăni, zângănit, zângăneală* etc. Originea interjecțională a cuvintelor nici nu poate fi bănuită uneori. Verbul a *cloci,* de exemplu, și-a pierdut legătura cu etimonul său bulgar *ключ,* care reproducea la origine cloncănitul cloștei. În apelativul francez *pigeon* – „porumbel", cu greu mai poate fi recunoascut lat. *pipio,* nume dat păsării în legătură cu sunetele pe care le produce.

Se susține, în general, că încă de la începuturi au existat diferențe de pronunțare în graiul primordial, pentru că oamenii trăiau în grupuri mici și răzlețe, în regiuni cu relief și condiții climaterice diferite. Realitățile fiind diferite, diverse erau și sunetele emise de om. În cursul istoriei, graiurile primordiale, devenite apoi limbi separate, s-au diferențiat și mai mult, aceasta datorită și legilor interne de dezvoltare proprii fiecărui ideom. Astfel s-a ajuns la formarea mai multor limbi pe glob. Numărul celor mai cunoscute limbi și dialecte este astăzi de aproximativ 3 000.

Limba reprezintă un adevărat letopiseț al omenirii, comoara de neprețuit a culturii fiecărui popor. Ea concentrează în cuvinte practica vieții a mii și mii de generații. Limba îndeplinește funcții multiple și variate: comunicativă, denominativă, informativă, expresivă. Dintre toate funcțiile mai importantă și de preț este cea comunicativă.

În concluzie, limba a apărut odată cu gândirea, în procesul muncii, odată cu formarea omului însuși ca ființă creatoare. Activitatea și munca în comun a făcut posibilă și necesară comunicarea între oameni. Ulterior, în societate, omul, datorită dezvoltării sale fizice și spirituale, și-a perfecționat calitățile și aptitudinele de ființă supremă, devenind stăpânul conștient al propriului destin.

ANA BOTEZAT, Filiala pentru Copii „Ion Creangă", Bălți

TAINIC, GLASUL CĂRȚII TE CHEAMĂ

Sub acest motto, s-a desfăşurat Săptămâna Lecturii şi a Cărții pentru Copii în Biblioteca „Ion Creangă", Bălți.

Săptămâna Lecturii și a Cărții (1-7 aprilie) este o campanie de promovare activă a cărții și lecturii printre copii. Remarcabil este și faptul că de mai multe decenii, conform deciziei UNESCO, la 2 aprilie, este marcată Ziua Internațională a Cărții pentru Copii. Data n-a fost aleasă întâmplător: este ziua în care s-a născut ilustrul scriitor danez, Hans Cristian Andersen. În această zi, în toate țările lumii se organizează diverse manifestări consacrate cărții, o țară anume fiind centrul sărbătorii.

Și la Bălți, această zi aduce momente plăcute amatorilor de lectură. De ani buni, Biblioteca noastră celebrează acest eveniment prin diferite activități, cum ar fi: expoziții de carte, întâlniri ale copiilor cu scriitori, înscenări ale teatrului cu păpuși, spectacole teatralizate, concursuri de lectură și desen, vizite ghidate etc. Ediția anului 2016 a inclus următoarele: „Cartea cu gânduri alese/De copii culese", compoziție literar muzicală; „Soare-soare, domn bălai,/Spune câte raze ai?", compoziție literar muzicală, dedicată creației poetului Grigore Vieru; „Poveștile, căror le duci dorul", ora poveștilor; „Povestea este cea mai poetică din întreaga împărăție a poeziei", avizier informativ din creația scriitorului Hans Cristian Andersen. La realizarea acestor programe s-au implicat elevii clasei a III-a „A", Liceul Teoretic „N. Gogol", copiii de la Centrul de Plasament și Reabilitare a Copiilor, elevii clasei a I-a „A", Școala Primară „Sp. Vangheli". Ei au fost încurajați de către învățătoare și bibliotecare. Considerăm că aceste activități au apropiat și mai mult copiii de carte. Iată de ce și pe viitor vom organiza programe interactive în centrul căror va lumina frumos cartea.

DUMITRU APETRI

Ademeniţi mereu și tainic de vraja strunelor

Într-o seară de revelion, de prin anii ’70, în Căminul doctoranzilor (strada Academiei, Chișinău) s-a auzit un glas ademenitor de vioară, clinchete de clopoței și voci vesele de urători. Erau câțiva dintre proaspeții absolvenți ai Universității de Stat din Moldova, însoțiți de violistul Vasile Gavriliță, recent angajat la Institutul de Chimie al AȘM. I-am invitat să-mi onoreze și cămăruța în care locuiam și chiar din acea seară a pornit prietenia cu pasionatul violist.

De atunci nu a fost nici un Sfântul Vasile sau vreo sărbătoare însemnată, la care să nu ne întâlnim și să nu ascultăm cu nesaț cântările prietenului. Instituția chimiștilor, aflându-se în vecinătate cu căminul pomenit, adeseori ne vedeam și în zile obișnuite. Îl vizitam, deoarece în cabinetul, în care lucra noua mea cunoștință, totdeauna era prezentă și vioara sa.

Ușurința cu care tânărul se desprindea de chimicale și eprubete și lua în mână instrumentul îndrăgit mă adânceau în ideea că anume vioara – regina instrumentelor muzicale – e vocația lui. Când l-am întrebat odată cum s-a întâmplat că a pornit pe calea științei, mi-a răspuns prompt: „În laboratorul de chimie pot să stau până în noapte, dar cu vioara – până-n zorii dimineții”. Vorba ceea:”De când sânt inima-mi cere să cânt”.

Auzind această destăinuire, am insistat ca bunul meu prieten să divorțeze de chimie și să se cufunde cu toată cutezanța lui tinerească în miraculoasa lume a muzicii. Am zis „cu toată cutezanța” întrucât, conform opiniei marelui compozitor R. Wagner, muzica nu poate înceta niciodată să fie cea mai înaltă și cea mai eliberatoare dintre arte. A prins acest îndemn al meu și, într-o bună zi, violistul amator s-a prezentat la Concursul instrumentiștilor organizat de conducerea Orchestrei „Folclor” a Radioului și Televiziunii din Chișinău, la pupitrul căreia se afla maestrul Dumitru Blajinu.

Fiind acceptat ca talent înnăscut, a pornit pe calea hărăzită de Domnul – cea a muzicii. Ademenit mereu și tainic de vraja celor patru strune și dorind să-și perfecționeze măiestria, s-a înscris la studii la Institutul Moldovenesc de Stat al Artelor, l-a absolvit cu brio și darul său nativ a căpătat libertate deplină și zbor neîntrerupt. Vioara i-a devenit dragostea de toate zilele, satisfacția cea mare, chinul cel mai plăcut și sensul vieții sale. Și iată că, de trei decenii și ceva, activează ca violist în Or-

chestra „Folclor” a Filarmonicii Naționale.

Nenumărate sunt scenele din Basarabia și nu puține cele de peste hotarele ei, în care să nu fi răsunat vocea viorii lui Vasile Gavriliță. Totodată, o sumedenie sunt nunțile, cumetriile și alte evenimente de suflet, pe care să nu le fi înfrumusețat și îndulcit nu numai duioasa sa vioară, dar și virtuțile-i de interpret vocal.

Cântările lui îți readuc în memorie clipele, orele și zilele senine ale copilăriei și adolescenței, plaiul natal cu splendorile sale: poieniște înrourate și luminate de soarele matinal, lunci și șesuri înviorate de vocile fermecătoare ale păsărilor, imașuri cu turme de mioare și murmur de fluier, alei ce oferă intimitate celor îndrăgostiți și multe alte podoabe ce trezesc sentimente și trăiri de neuitat, scumpe. Nu întâmplător se spune că muzica e o umanizare a domeniului sonor, e arta cu înalte virtuți terapeutice.

Pe parcursul anilor, în familia lui Vasile Gavriliță și a Anei au apărut doi copii: fiica Dorina și feciorul Adrian. Ambii urmași au fost înzestrați cu evidente aptitudini muzicale, pe care le-au valorificat sub îndrumările tăticului și ale unor muzicieni de prestigiu. Emotiva și grațioasa Dorina și-a logodit ființa cu vioara, sensibilul dar și sobrul Adrian – cu pianul și clarinetul.

Talentul înnăscut al Dorinei, fiind amplificat de studiile la Conservatorul din Chișinău, a adus-o pe absolventă în lumea violoniștilor profesioniști, care, întrunindu-se în formații de instrumentiști, adeseori întreprind turnee prin mai multe țări. E de admirat atât măiestria, pe care o posedă domnișoara, cât și ne ordinarele capacități muzicale, pe care le demonstrează feciorul, dânsul frecventând liceul „Ciprian Porumbescu”. De rând cu pasiunea pentru muzică, Adrian a manifestat interes pentru informatică și cibernetică. Absolvind Academia de Studii Economice din Moldova, devine un foarte bun programator care nu uită nicicând să-și însenineze orele libere cu acorduri de pian sau cu unduiri de clarinet.

Astfel, în viața de toate zilele, dar mai ales în timpul sărbătorilor tradiționale sau de familie, locașul familiei Gavriliță se umple de cântece. De melodii populare dintre cele mai variate, de piese clasice zămislite în diferite perioade, pe diferite meridiane și în diverse tonalități: vesele, glumețe, luminoase, nostalgice, de tot felul. Dăinuind, maiestuoasele reverberații muzicale îi aduc pe interpreți și pe cei de față într-o stare sufletească plină de dulci revelații care e numită uitare de sine.

În această primăvară, am avut ocazia să-l ascultăm pe iscusitul violonist în duet cu fiica Dorina. Ea – vioara întâi, el – vioara a doua, Adrian – la pian. Când au încheiat cântările, oaspeții i-au îmbrățișat cu multă căldură, fiecare purtând pe față și în priviri însemnele unei rare satisfacții și fiorii unor profunde afecțiuni pentru măiestria demonstrată și pentru capacitatea interpreților de a seduce ascultătorul. Într-adevăr, locașul familiei Gavriliță nu e numai locul în care domnește ospitalitatea și voia bună, e și spațiul în care vibrează mereu cântecul și poezia. Admirator al poeziei eminesciene, violonistul poartă în memoria sa zeci de texte, pe care le declamă cu mult suflet.

O femeie simplă din Ținutul Herța, ascultând, mai mulți ani în urmă vioara lui Vasile Gavriliță, a pronunțat o frază memorabilă de înaltă apreciere: „apoi, măi băiete, vioara ta are glas duios de om”.

Fără teamă de exagerare, putem spune: în mâinile prietenului Vasile, actualmente și în brațele fine ale Dorinei, viorile capătă însușiri de voci omenești de neuitat, în care se aud fluturări de aripi avântate spre ceruri, triluri de păsări, șoapte de izvoare, susur de ape în revărsări necontenite, ecouri care te fac să retrăiești clipe de bucurie și înălțare sufletească. Un admirator al artelor, într-un moment de străluminare divină, a rostit un mare adevăr: muzica și poezia recuperează frumusețile lumii. Pe această undă a recuperării se află și muzicienii Gavriliță.

Mai, 2016

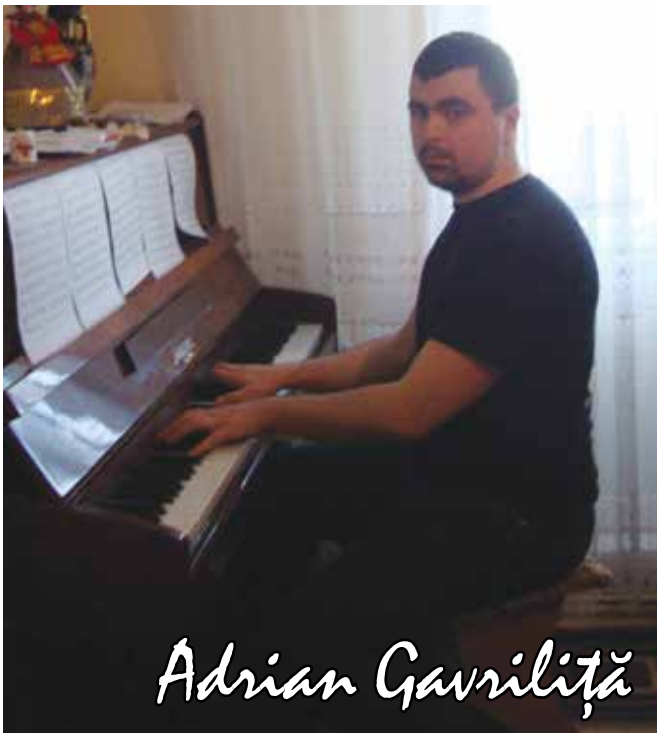

SVETLANA SANDULEAC, Școala de Arte, or. Cupcini

Concursul tinerilor interpreți – o etapă importantă în dezvoltarea elevilor Școlilor de Muzică și Școlilor de Arte

În prima săptămână a lunii martie la Școala de Arte din or. Cupcini, Edineț a avut loc Concursul regional al tinerilor interpreți de pian, instrumente aerofone, instrumente cu coarde și instrumente populare. Au participat elevii școlilor de muzică din mun. Chișinău, or. Cupcini, or. Edineț și or. Drochia, continuând tradiția de a organiza astfel de evenimente în raionul nostru. Concursul s-a dezvoltat rapid, lărgindu-și numărul și originile participanților și îmbogățindu-și planul de acțiune, a devenit o nouă experiență pentru profesori în comunicarea lor cu colegii, iar elevii au făcut cunoștință cu alți copii de vârsta lor din alte localități.

Participarea la concurs corespunde necesității copiilor de a concura și semnifică un stimul puternic pentru a continua munca asiduă asupra instrumentului. Aceasta oferă copiilor un scop concret și înțeles cu ușurință de ei - cel de a se măsura cu puterile cu alții într-o competiție amicală. În mod general, concursurile sunt extrem de utile,ele descoperă talente, fiind în același timp și o școală practică instructivă și discretă pentru copii și profesori. Acestea dezvoltă aspirația copilului spre competiție și îi îndreaptă efortul spre un scop concret, lărgind repertoriul copilului și întărindu-i rezistența nervoasă. Dacă la un concurs în cadrul școlii pot participa aproape toți elevii, atunci pentru cele raionale, regionale sau republicane, nu orice copil este bun. Desigur că participarea la un concurs de muzică, chiar și pentru un adult, înseamnă a fi destul de stresat și nervos, cu atât mai mult pentru copiii care abia își încep calea de interpreți. Totuși, există multe avantaje pentru cei care au hotărât să participe la o competiție. **În primul rând**, concursul este o oportunitate pentru copil de a forma încrederea în sine, deoarece interpretarea pe scenă este o experiență de neuitat. Desigur că fiecare din noi trăiește emoții de agitație pe scenă, însă cu cât mai mult o persoană participă la astfel de evenimente, cu atât mai bine învață să se controleze. Părinții, bunicii, prietenii emoționați sunt o companie bună pentru un interpret emoționat. **În al doilea rând,** acesta permite dezvoltarea abilităților profesionale. Anume pe scenă poți să vezi unde ești slab și unde trebuie să lucrezi mai mult. Deaceea, chiar și eșecurile sunt un ajutor pentru dezvoltarea ulterioară a interpretului.

Obiectivele concursului au fost descoperirea și selecționarea copiilor talentați, dezvoltarea abilităților artistice ale tinerilor dotați, stimularea interesului față de activitatea muzicală profesională, precum și dorința de a contribui la educarea spirituală, morală și estetică a copiilor și tinerilor și la dezvoltarea educației muzicale în țară prin construirea relațiilor artistice între școlile de muzică. Comunicarea în cadrul concursului a lărgit practica schimbului artistic și a stimulat activitatea creativă interregională.

În procesul de pregătire a concursului, ne-am propus următoarele sarcini: sensibilizarea copiilor și a tinerilor față de marea moștenire culturală mondială, dezvoltarea educației muzicale în țară, precum și răspândirea educației muzicale și a culturii în general. Programul concursului a inclus nu doar demonstrarea și aprecierea interpretărilor din cadrul concursului, ci și un schimb de experiență dintre profesori, precum și crearea atmosferei de sărbătoare pentru a celebra creația muzicală a copiilor și tinerilor.

Invitații de onoare au fost vicepreședintele raionului Edineț, **Gheorghe Pulbere,** șeful Secției Cultură a raionului Edineț, **Angela Bazatin,** primarul or. Cupcini, **Ostaficiuc Ivan Andrei,** secretarul Consiliului orășenesc Cupcini, **Magu Ludmila,** inspectorii Secției Cultură, **Lilia Fulga** și **Liliana Musteață.** Ei au deschis concursul și au adresat cuvinte de încurajare profesorilor, participanților la concurs și părinților lor.

Concursul s-a desfășurat la următoarele categorii: pian, instrumente cu coarde, instrumente aerofone, instrumente populare (acordeon).

Rezultatele concursului: menționăm câștigătorii primelor locuri din concurs: **Specialitatea *Pian*:** cl. a II-a – Mazur Inga (Drochia), Fuga Elena (Cupcini), Ojog Ludmila (Edineț), cl. a III-a – Enachi Mihaela (Cupcini), Burunciuc Al-

bina (Cupcini), cl. a IV-a – Cazacu Dumitrița (Edineț), Nimerenco Bogdan (Edineț), cl. a V-a – Ciurlic Marius (Edineț), cl. a VI-a – a VIII-a – Prisacari Reghina (Cupcini).

Premii la categoria *Instrumente aerofone* au obținut: clasele mici – Cibotaru Igor (Cupcini), Sanduleac Timotei (Cupcini), Tipa Daniel (Edineț) și Loșac Filip (Edineț), clasele mari – Sanduleac Simona (Cupcini).

Specialitatea *Instrumente cu coarde*: clasele 1-2 – Păgînu Elena (Edineț), Goraș Simona (Cupcini), Ciocoi Serafima (Edineț) și Gheorghița Cristina (Edineț), clasele 3-4 – Berbeca Elena (Cupcini), Ploaie Marina (Edineț), Cucuteac Alexandra (Edineț), Arnaut Evelina (Cupcini), clasele 5-7 – Rusu Eugen (Drochia), Goraș Angela (Edineț), Traistă Cătălina (Edineț), Vataman Nichita (Cupcini).

Specialitatea *Acordeon*: clasele mici – Costaș Vladislav (Edineț), Obadă Simion (Drochia), Cibotaru Igor (Cupcini), Andreeva Alexandra (Cupcini), Casian Vlada (Cupcini), clasele mari – Rusu Florin (Edineț), Druc Vadim (Edineț), Rusu Valerian (Cupcini), Pascal Tudor (Edineț).

A cânta la un instrument muzical este o muncă dificilă. Desigur că atunci când piesa ajunge la etapa interpretării, aceasta îți aduce plăcere, însă până a ajunge aici e nevoie de o muncă asiduă din partea profesorului și a elevului. De aceea le mulțumim profesorilor care și-au pregătit elevii de participarea la acest concurs.

În total, la concurs au participat 70 de interpeți. Participanții care nu au obținut locuri și premii au fost apreciați cu diplome de participare la concurs.

Fiind o etapă importantă în procesul de educare a tânărului muzician și a dezvoltării abilităților sale interpretative, participarea la concurs trebuie să-l ajute să formeze o concluzie asupra lucrurilor pe care le-a atins, să atragă atenția și să prezinte anumite perspective viitoare de creștere artistică și tehnică. Pentru aceasta sunt folositoare nu doar etapele de pregătire de a ieși pe scenă – un fel de școală a mobilizării, găsirea unor metode raționale și perioada finală a pregătirii, nu doar procesul interpretării pe scenă – posibilitate de a controla senzațiile din timpul interpretării, perfecționarea artistismului, ci și tragerea concluziilor, capacitatea de a oferi o notă corectă celor petrecute, de a formula lecții folositoare pentru viitor. Toate aceste lucruri trebuie să fie luate în considerare atât de către tânărul interpret, cât și de către pedagog, cel care are un rol special și apropiat în destinul acestuia.

Și întotdeauna trebuie să ținem minte că atât pentru elevul-interpret, cât și pentru pedagogul lui, fiecare apariție pe scenă este un fel de creare a unei opere de artă, pentru care aceștia sunt responsabili în fața publicului.

ÎN MIREASMA FLORILOR DE TEI

Dumitru PĂSAT

Ultimul clinchet zglobiu de clopoțel și-a lansat melodios vibrațiile și pentru absolvenții Școlii Profesionale Nr. 2 din Chișinău, o fastuoasă manifestare care s-a produs sub genericul *În mireasma petalelor de bujor*, feeric moment, sorbit și fixat, cu toată splendoarea și amploarea lui, în sufletele și inimile celor prezenți, la care a fost martor ocular și subsemnatul. Careul a fost organizat de către dl Andrei Pavaloi, director adjunct pentru educație și diriginți.

După ce am savurat din această oază a tinereții și inocenței, admirând toate cele văzute și contemplând cele auzite, mi-am zis, a câta oară, că timpul rămâne a fi nemilos. El le grăbește pe toate, lansând spre o altă galaxie a vieții umane o nouă generație de bucătari, cofetari, ospătari, vânzători etc., grupe la timona cărora s-a aflat diriginții Valentina Rojco, Ludmila Guțanu, Angela Grama, Ludmila Aculov, Violeta Donighevici, Valentina Neagu, Ion Cocieru. A fost o clipă astrală când absolvenții s-au transformat în inegalabile talente de prezentatori, actori, poeți, compozitori-interpreți, dansatori etc.

Frumoase și alese mulțumiri, diverse și interesante prin formă și conținut, învățăceii, deja foștii, le-au adresat profesorilor și maiștrilor care le-au îndrumat pașii, dibăcia și cugetul pe parcursul a 3 ani.

Cu un mesaj de recunoștință din partea părinților s-a prezentat dna Ala Livadari. Violeta Doniohevici, șef catedră științe-jumăniste, a felicitat absolvenții în numele colectivului didactic.

Mulți dintre reprezentanții promoției 2016, pârguiți la flacăra înțelepciunii, au obținut rezultate lăudabile în diverse domenii. Au fost înmânate 21 de diplome. La Campionatul Gastronomic Internațional 2016, ediția a V-a, care s-a produs de curând, printre participanții pe echipe, cea a Școlii Profesionale Nr. 2 s-a învrednicit de Medalia de aur (Ilie Viziru, Nicolae Ilii, Maxim Livadari). La concursul individual de aur s-au învrednicit Viorica Sidorco, Ilie Viziru. Argint: Natalia Zaharia, Maria Lupașcu, Maxim Livadari, Cristina Criclivâi, Mihaela Leancă, Nicoleta Mereuță. Bronz: Adrian Ciobanu, Tatiana Isac, Nicolae Ilii.

Cei 150 de absolvenți, viitori specialiști de performanță, își iau zborul în lumea mare a experienței, dominați de itinerarul care duce spre rodurile coapte.

NADEJDA CUCU, s. Bieşti, Orhei

Hristos a Înviat

Sărbătorile de Paşti sânt cele mai frumoase, aducându-ne liniştei în casă şi în suflet.

06 mai 2016. Ziua Sfântului Gheorghe, când trăim din plin bucuria Sărbătorilor de Paşti. Zile sfinte, zile mari, care opresc lumea în loc şi o îndreaptă cu faţa la Dumnezeu. Sfinţită ca o sărbătoare a reînvierii Paştele a adunat lumea din împrejurimile satului Cihoreni, comuna Bieşti, la un popas creştin în Săptămâna luminată cu cântece pascale, colinde de Paşti, cu pască, cozonac şi ouă roşii.

Gazdă a fost Biserica „Sf. Arhanghelii Mihail şi Gavriil" în frunte cu preotul paroh Constantin Moisei.

... şi a fost frumos în ziua aceia. Însăşi Măria sa Natura ne-a dăruit mult soare, verdeaţă, flori. Lume multă, cu gânduri frumoase, se îndreptau spre lăcaşul Domnului, unde de dimineaţă s-a oficiat slujba, a fost sfinţită Răstignirea din curtea Bisericii. Ca mai apoi să ne bucurăm şi să ne luminăm sufletele şi chipurile prin frumoasele colinde pascale cântate, aduse cu mare grijă şi au răsunat ferme cătorîn interpretarea colectivelor din satele Hîjdieni, Step-Soci, Pohrebeni, Bieşti.

A deschis sărbătoarea corul popular model „Semănătorii", conducător artistic şi dirijor Ştefan Caranfil. Au urmat evoluările copiilor – fiinţele cele mai nevinovate, de la grădiniţa „Ghiocel" din Bieşti. Cu un mesaj a integrat sărbătoarea şi un grup de elevi de la Liceul Teoretic Bieşti.

Formaţia folclorică model „Comorile plaiului", conducător artistic Nadejda Cucu, de la Căminul cultural din Bieştia încununat opera. Cântecele pascale „Azi e sărbătoare, mamă", „Apără-ne Doamne", „Doamne, miluieşte-ne" au pornit mari emoţii. În deosebi evoluarea – debutanţilor interprete – Daniela Godoroja, Mirela Damian şi Adelina Stoler, care au cântat de la suflet pentru suflet.

A fost salutată şi prezenţa preotului paroh al Bisericii „Sf. Nicolae" din s. Bieşti protoiereul mitrofor Grigore Postu; preotul paroh al Bisericii „Sf. Parascheva" din s. Step-Soci, protoiereul Efim Darie; preotul paroh al Bisericii „Sf. Arhanghelii Mihail şi Gavriil" din Chiperceni, protoiereul Constantin Jalbă.

Cinste şi slavă gospodarilor din satul Cihoreni pentru aportul adus la această sărbătoare, care au primit oaspeţii cu pască şi cozonac, ouă roşii şi sarmale, plăcinte cu poalele-n brâu şi un pahar cu vin.

A fost o atmosferă feerică, o aură de bunătate în jurul nostru care revarsă în inimi bucurie, lumină, dragoste.

Rămâne mîna şteptarea anului viitor de a continua tradiţia la alte Biserici, cu frumoase colinde şi cântece pascale.

VASILIȚA MALAI, Biblioteca publică Bălăbănești
VICTORIA ANTOCI, directorul Școlii de Arte, com. Bălăbănești

Copilărie dulce păpădie...

O frumoasă sărbătoare s-a desfăşurat în com. Bălăbăneşti cu prilejul Zilei Internaţionale a Copilului. Administraţia Publică Locală în colaborare cu Casa de cultură, dir. Alina Novac-Orbu şi Şcoala de Arte, dir. Victoria Antoci au organizat un program amplu, inedit, vast şi feeric perindându-ne şi pe noi maturii cu multă energie în grădina copilăriei. Sărbătoarea a fost luminată dublu, datorită şi soarelui de care au avut parte copiii, părinţii şi bunicii. Au colorat programul elevii Şcolii de Arte, *clasa de chitară*, prof. Valeriu Minciuna, *de fluier*, prof. Frecăuţanu Dan, *corală*, dirijor Gherbovei Jana, *de pian*, prof. Arseni Ilie. Grupa de dansuri populare ne-a încins în horă, sârbă... prof. Malai Ina şi Vasilița Olivia. Colectivul folcloric model „Lăstăreii" de la Casa de cultură au înveselit publicul cu cântece ciobăneşti şi de glumă demonstrând dragostea lor faţă de valorile naţionale folclorice. Cireşica de pe tort a fost sosirea clouniţei Bentiţa, a Prinţesei din *Ţara poveştilor* şi a magicianului pirat, unde copiii au avut parte de o mare surpriză oferită de primarul com. Bălăbăneşti – Ion Nistreanu, care a promis că această zi va fi sărbătorită an de an. Veselia, gingăşia, magia jocurilor, dansurilor distractive cât şi a cântecelor ritmate au creat o serbare de neuitat pentru micuţii care au primit în dar baloane, îngheţată şi acadea.

Text și imagini: **ION DORU**

Festivalul-concurs „Joc și cântec de la Prut”

Tradiționalul festival-concurs al formațiilor artiștilor amatori din r. Cantemir cu genericul „Joc și cântec de la Prut”, s-a desfășurat, de astă dată, în satul Haragâș, unde s-a sărbătorit Hramul localității-Sfântul Mare Mucenic Gheorghe Biruitorul.

După inaugurarea oficială, de către primarul Iurie Bălănuță, a sărbătorii, locuitorii satului și oaspeții lor au fost salutați călduros de către președintele raionului, Andrei Ciobanu, deputata în Parlamentul R. Moldova, Elena Bacalu, șeful biroului de evidență și documentare a populației, Anatolie Antoniu. A urmat evoluarea colectivelor artistice de amatori „Melancolie” din Vișniovca, „Semănătorii” și „Mocăncuța” din Cociulia, „Soacrele” din Ciobalaccia, „La izvor” și „Doina Prutului” din Cantemir, în ritmul melodiilor cărora, sătenii s-au prins în hore, sârbe și bătute.

Programul sărbătorii a inclus și competiții sportive - volei, tenis de masă, dame, trânta, tragerea otgonului, sărituri în lungime ș.a., care au trezit un viu interes în rândul participanților .

ANA PRODAN, IRINA JARIUC, BP (filiala) copii, or. Râșcani

Săptămâna lecturii și a cărții pentru copii

La 2 aprilie, se sărbătoreşte Ziua Internațională a Cărții pentru Copii, marcată pentru prima dată în 1967, la inițiativa Consiliului Internațional al Cărții pentru Copii şi Tineret (IBBY). A fost aleasă dată respectivă pentru că este şi ziua de naştere a vestitului povestitor danez Hans Christian Andersen, un clasic al literaturii universale pentru copii.

Săptămâna Lecturii şi a Cărții pentru Copii este o campanie de promovare activă a cărții, a lecturii, a bibliotecii şi a educației în general. O campanie care s-a desfăşurat printre copii şi cu copii, care descoperă şi redescoperă plăcerea de a răsfoi o carte. Această Săptămână ne oferă încă un prilej de a desfăşura diverse acțiuni culturale pentru copii, promovând astfel colecția bibliotecii.

Cu acest prilej Biblioteca publică filiala copii, or. Râșcani a organizat următoarele activități: expoziții de carte *„Cartea – o lume în așteptare”, „Cartea ne ajută să fim oameni”;* convorbire *„Cartea, o taină pe care o descoperi citind”;* ora de lectura *„Cărțile copiilor, copiii cărților”;* excursie.

Serata literară muzicală cu genericul *„В книжном царстве, в добром, умном государстве”* a încheiat programul săptămânii. La aceasta sărbătoare elevii din cl. A V-a „V”, LT „D. Cantemir” însoțiți de dna Coseric T. A, profesoară de limba și literatura rusă și elevii din cl. A III-a „A”, diriginte Munteanu A. A s-au cufundat în lumea poveştilor. O mare mirare a fost pentru spectatori când în fața lor au apărut eroii poveștilor cunoscute. Pe parcursul sărbătorii au avut loc diverse concursuri, victorine, jocuri interactive la care copiii au participat cu mare pasiune. Și la finele sărbătorii Regina Cărții a fost invitată să premieze cei mai activi utilizatori ai bibliotecii și cele mai active clase: Varzari Macsim, cl. A VI-a „B”, Bunea Maria, cl. A III-a „B”, Averkin Daniil și Cojocari Tatiana, cl. A IV-a „B” – toți de la Liceul Teoretic „D. Cantemir”; cea mai activa clasă: cl. A IV-a „B” de la Liceul Teoretic „D. Cantemir” și a IV-a „A”, Gimnaziul „G. Râșcanu”.

Nu au lipsit din programul sărbătorii frumoasele cântece despre carte, interpretate de elevii cl. a V-a „V”, LT „D. Cantemir”.

Tradițional, activitățile organizate în cadrul acestei săptămâni sporesc interesul față de bibliotecă şi colecțiile ei şi credem că şi în anul acesta vom realiza obiectivul propus: **atragerea copiilor spre lectură.**

ALIONA MEREUȚĂ, Secția Cultură Orhei

Ziua Internațională a monumentelor și locurilor istorice, sărbătorită în s. Donici

Ziua mondială a monumentelor și locurilor istorice - prilej de a răsfoi file din istoria Orheiului. La 18 aprilie curent Secția Cultură Orhei a organizat un seminar practic zonal „Avem trecut, avem și viitor", în scopul de a oferi posibilitatea conștientizării atât a valorii și diversității patrimoniului raionului Orhei, cât și a expunerii și vulnerabilității acestuia și, în consecință, încurajarea eforturilor necesare pentru protecția și conservarea lui. Acțiunea s-a desfășurat în satul Donici, care dispune de câteva bijuterii arhitecturale și istorice importante nu numai raionale dar chiar și la nivel de Republică. Deci pentru o parte din lucrători ai domeniului culturii din localitățile Telești, Peresecina, Ivancea, Furceni, Step-Soci, Piatra, Morozeni, Isacova, Puțintei, Mana, ș. a, ziua a început ca fiind una desprinsă din basme, în legendarul colț de rai - Conacul fabulistului Alexandru Donici, acolo unde timpul se oprește în loc, căci trecutul se interferează armonios cu prezentul creând o aură de liniște și împăcare cu sine prin frumusețea peisajelor din preajmă, însăși casa-muzeu prin arhitectura și istoria sa inspiră un suflu de înțelepciune, trezind dragostea de neam și mândria de a te fi născut anume pe aceste meleaguri.

Activitatea informațional educativă a demarat prin dialoguri și comunicări constructive și consolidarea informațiilor prin intermediul unei victorine. Directoarea Casei – muzeu „A. Donici", dna Elena Frunze Hatman, dna Ecaterina Ceban - coordonator științific al muzeului și dna Ecaterina Silacov, istoric și lucrător în domeniul culturii, care au dovedit spre admirația noastră profesionalism, devotament și dragoste față de munca lor, ni-au oferit o prezentare a întregului tezaur cuprins de casa și curtea unde a viețuit și creat cândva marele fabulist. S-a invocat valoarea arsenalului literar al scriitorului și printr-o secvență teatralizată, regizată de dna Frunze, unde ca eroi mai apar si cei doi buni prieteni a lui A. Donici, M. Eminescu și V. Alecsandri, un dialog cu conotație filozofică alcătuit dintr-un colaj de versuri și citate ai marilor scriitori, rolurile fiind interpretate de către copiii care frecventează în fiecare duminică cercul dramatic „Fabula" în incinta Conacului, care se

dovedește a fi nu doar un sit arhitectural de valoare dar și o gazdă pentru localnicii satului, unde au posibilitatea de a socializa și dezvolta abilitățile creatoare, căci aici mai funcționează și cercul „Mâini dibace” atât pentru maturi cât și pentru copii, urmează a fi inaugurat cenaclul literar „Cuibul lui Donici”.

Am vizitat și biserica „Adormirea Maicii Domnului”, construită de familia scriitorului, un monument de o frumusețe deosebită. Iar un moment important istoric am putea menționa deschiderea cavoului din preajma bisericii, unde sunt înmormântați mai mulți membri ai familiei Donici, acesta fiind închis de-a lungul anilor, însă spre fericirea noastră vizita de lucru a coincis cu deschiderea acestor uși, fiind primii oaspeți ai locului încă nedescoperit, în așteptare de a fi studiat, restaurat și vizitat de cât mai mulți turiști.

Izvorul Stanca, încă o comoară vie lăsată sătenilor ni-a potolit setea cu cea mai pură apă a localității, din punct de vedere ecologic, dar credem că și spiritul, reieşind din istoria care povestește că acest izvor a fost construit de către părinții lui A. Donici în cinstea nașterii marelui viitor scriitor. Acest izvor are un mecanism de curățare special, păstrat încă din sec. IO, care mai continue să funcționeze și purifică apa pe care îți vine s-o beai nu de sete ci de poftă, curge cu atâta putere și vitalitate de parcă ar izvorî însăși viața veșnică prin el, sperăm să nu sece niciodată această sursă prețioasă de apă, care aprovizionează mai multe familii din sat și potolește setea drumeților.

Deci încă o dată ne-am convins - satul Donici este o perlă din șiragul valorilor patrimoniului și istoriei raionului Orhei. Suntem fericiți de a avea onoarea să pășim pe asemenea relicve și mulțumim celor care muncesc, îngrijesc și valorifică moștenirile prețioase cu care ni-a fost înzestrat meleagul și spiritul de neam.

MARIA BORTĂ, s. Costești, Ialoveni

O vizită în împărăția cărților

Cartea e un mijloc de alinare a sufletului, iar biblioteca un centru de informare care are menirea de a altoi dragostea pentru carte, de a contribui la dezvoltarea intelectuală a copiilor și la formarea unei generații culte. Pentru copiii care iubesc cartea, biblioteca va juca un rol important pe tot parcursul vieții.

Un mic lăcaș al spiritualității este și Biblioteca publică din satul Costești. E îmbucurător faptul că copiii vin în acest templu al cărții cu inima deschisă. Aici îi ajutăm să găsească răspuns la întrebările care îi frământă.

În săptămîna Lecturii și a Cărții pentru Copii am petrecut următoarele: excursia „O vizită în împărăția cărților” , cu copiii din grupa pregătitoare de la Grădinița „Andrieș”; expoziția de cărți viu colorate „Cărțile copilăriei mele” și „Povestea- leagănul fermecat al copilăriei”; le-am făcut cunostință cu biblioteca, elementele cărții, fișa cititorului, cu reguli de înscriere și de utulizare a bibliotecii, cu serviciile oferite de bibliotecă, cu regulile de păstrare a cărților. Le-am făcut o prezentare a expoziției ce se află permanent în bibliotecă: „Satulevatră frumoasă”; expoziția „Efim Bivol – amicul tuturor”. Au urmărit cu atenție raftul cu lucrări de referință ce cuprind enciclopedii frumos ilustrate. Fiecare copil a avut fericita ocazie de a răsfoi cărțile dorite. Copiii au rămas surprinși de călătoria făcută prin acest labirint al cărților. Au pășit printre rafturile pline cu cărți care așteaptă să fie alese, minunându-se de volumul mare de literatură. Copii ne-au recitat poezii, proverbe, ghicitori despre carte. Au adresat un șir de întrebări la care neam străduit să le răspundem.

Și deoarece biblioteca dispune de calculatoare copiii au avut posibilitatea de a se familiariza cu calculatorul și chiar de a se juca.

În urma vizitei, copiii s-au ales cu amintiri frumoase despre acest minunat lăcaș al spiritualității. La despărțire, copiii ne-au mulțumit pentru ospitalitate, pentru informațiile și cărțile oferite și au promis că ne vor mai vizita dar la anul viitor când vor pleca la școală vor frecventa biblioteca singurei și vor păstră și restitui în termenul corespunzător cărțile.

GALINA GÎRJĂV, șefa B/P Feștelița,
ALIONA BUGA, șefa B/C Feștelița

„Se-ntâlnește Dor cu Dor”

La întâlnirea președinților ASTRA din România și din țările vecine, s-a stabilit să transforme itinerarul folcloric în Festivalul folcloric ASTRA „Se-ntâlnește dor cu dor”. Festivalul a avut loc în perioada 7 mai 2016, în localitatea Feștelița, raionul Ștefan Vodă, Republica Moldova, în parteneriat cu Despărțământul ASTRA „Vasile Moga” Feștelița (președinte: primar Nicolae Tudoreanu), cu susținerea Consiliului Raional Ștefan Vodă, despărțămintelor ASTRA din Ștefan Vodă, Ermoclia, Tănătari și Căușeni. La festival au participat 15 colective folclorice din România și din alte raioane din republică. Suntem nespus de mândri de faptul ca am fost gazda acestui festival extraordinar de frumos.

Între programele culturale organizate de Despărțământul ASTRA „Mihail Kogălniceanu” Iași un loc aparte îl ocupă itinerarul folcloric „Se-ntâlnește dor cu dor” – unul din programele folclorice pe care despărțământul nostru le organizează din 1995 cu ocazia Sărbătorilor Pascale, hramurilor, zilelor localităților, festivalurilor folclorice, inaugurarea unor monumente și plăci comemorative/aniversare.

LIDIA SITARU, metodist la BPR „A. Donici”, coordonator al Programului Național Novateca, Orhei.

Bibliotecile publice - schimbă comunitățile

Bibliotecile publice astăzi sunt locul potrivit în comunitate pentru a oferi acces tuturor la tehnologiile informaționale în scop de instruire, comunicare, socializare, dezvoltare, recreere. Biblioteca este o instituție, care funcționează în calitate de conector în localitatea sa, descoperind necesitățile specifice ale colectivității, oferind atât servicii tradiționale, cât și inovatoare adaptându-se în pas cu schimbările din comunitate. În prezent biblioteca nu numai împrumută carte, dar servește drept centru comunitar – ea ascultă vocea comunității și abordează necesitățile acesteia. De asemenea, servește drept punctul central de conectare a cetățenilor la informații valoroase, inițiative guvernamentale, servicii și activități ale ONG-urilor locale și internaționale și la mediul de afaceri prin intermediul unui spațiu comunitar vibrant, activ. În cadrul acestuia beneficiarii pot dobândi cunoștințe și abilități, învăța lucruri noi și petrec timpul liber cu suportul bibliotecarului bine instruit.

De la această idee a pornit inițiativa bibliotecilor publice din raionul Orhei de a fi cele mai active în Programul IREX/Novateca, susținut financiar de Fundația Bill și Melinda Gates SUA. Începând cu anul 2013 – BPR „A. Donici” și 5 biblioteci comunale/sătești grație inițiativei bibliotecarilor au fost acceptate în Programul-pilot. În anul 2014 - 19 biblioteci au aderat la Programul Novateca; în anul 2015, încă 14 biblioteci; iar în anul 2016 încă 19 biblioteci inclusiv 3 biblioteci din cartierele orașului Orhei și Biblioteca pentru copii „I. Creangă”, Orhei. Bibliotecarii în colaborare cu primarii din comunități au contribuit la reparația edificiilor: schimbarea geamurilor, ușilor, mobilierului, rețelei electrice, termice, reparația și construcția sobelor, telefonizarea și conexiunea internet, instalarea sistemelor de securitate. Iar bibliotecile din localitățile Brănești și Sirota au fost reparate capital, astfel bibliotecile publice din rețea s-au transformat în instituții comunitare mai atractive, adaptate la necesitățile membrilor comunității.

Pe parcursul celor 4 ani de aplicare a Programului Novateca, din 60 de biblioteci publice, 58 sunt membre a rețelei respective și sunt dotate cu 234 calculatoare, din care 214 pentru utilizatori, fiind conectate la internet, cu imprimante multifuncționale/xerox/scaner performant.

Bibliotecile publice din rețea cu susținerea Programului Novateca se încadrează perfect în Strategia Națională Moldova Digitală 2020. Unul dintre pilonii acesteia se referă la dezvoltarea capacităților de utilizare a tehnologiei informației. Astfel, ca fiecare cetățean să aibă acces la beneficiile oferite de domeniul Tehnologiilor Informaționale.

Este foarte important ca persoanele de diferite vârste în deosebi din satele amplasate departe de centrul raional să aibă acces la informațiile globale cu ajutorul internetului.

Biblioteca publică modernă se construiește doar prin eforturi comune și parteneri de încredere așa cum sunt: instituțiile sociale din localitate precum organizațiile nonguvernamentale, Asociațiile obștești, școala, grădinița, agențiile teritoriale de ocupare a forței de muncă, biserica sau alte instituții din comunitate.

Ca rezultat al modernizării bibliotecilor din rețea, bibliotecarii au fost instruiți spre implementarea serviciilor noi, netradiționale utilizând calculatoarele, internetul cu acces gratuit. La acest capitol sunt foarte active bibliotecile din localitățile: Ciocîlteni, Cucuruzeni, Piatra, Peresecina, Trebujeni, Vîșcăuți, Dîșcova, Brănești, Zorile, Neculăieuca, Ghetlova, BPR „A. Donici” etc., care în parteneriat cu meșterii populari, pensionarii, utilizatorii activi au reînviat multe tradiții uitate, și-au reparat mobilierul în biblioteci, copiii învață să picteze, să-și elaboreze arborele genealogic al familiei, să învețe persoanele de vârsta a 3-a utilizarea Tehnologiilor Informaționale, iar mămicile cu copii mici să coase hăinuțe, desigur este un efort enorm al bibliotecarilor, dar și un succes deosebit pe plan raional și național.

Bibliotecile au devenit astăzi adevărate centre comunitare vibrante, menite să transforme viața oamenilor spre bine și evadează treptat din clișeele și tiparele sale tradiționale, transformându-se din loc unde pur și simplu se împrumutau cărți, în spații multifuncționale, adaptate la cerințele specifice ale comunității.

În biblioteca modernă un rol important îl joacă bibliotecarul, care trebuie să fie unul activ, instruit, multifuncțional și responsabil în raport cu instituția pe care o conduce. Pentru a face față noilor provocări și a beneficia din plin de oportunități bibliotecarul modern trebuie să tindă spre dezvoltare continuă și instruire. Și aici le vine în ajutor Centrul Regional de Excelență Profesională, organizat în incinta BPR „A. Donici”, fiind unul din cele 7 centre organizat cu susținerea financiară a Programului Novateca, unde activează bibliotecari formatori bine pregătiți, care organizează instruirea bibliotecarilor din rețea în conformitate cu curricula recomandată de Programul Novateca. Astfel peste 70 de bibliotecari au fost instruiți pentru a facilita accesul utilizatorilor la computere, informații și servicii on-line. Bibliotecile și-au creat conturi pe rețelele de socializare, poștă electronică, adresă skype și ajută și alți membri din localități să–și deschidă site-uri și să utilizeze spațiul virtual pentru cunoaștere și promovare.

Bibliotecarii au demonstrat că doar cu puțină susținere de la APL, pot răsfrânge schimbarea asupra membrilor comunității făcându-i mai fericiți. Cu certitudine sunt sigură, că bibliotecile și bibliotecarii vor avea și în continuare susținerea primarilor, a consilierilor locali, agenților economici, altor parteneri din comunitate, nu vor mai fi împotrivă să investească în biblioteci pentru că bibliotecarii orheieni au demonstrat importanța și rolul acestora în îmbunătățirea calității vieții oamenilor.

Astăzi, a crescut cu mult numărul vizitatorilor în bibliotecile publice din rețea, unul din cel mai important indicator de performanță al activității bibliotecilor publice din toată lumea. Tot mai mulți cetățeni păsesc pragul bibliotecilor publice din diferite motive: pe lângă cele tradiționale – de a citi cărți, un ziar sau o revistă, ei pot să participe și să asiste la acțiuni culturale, să se dezvolte spiritual, să învețe calculatorul, să beneficieze de internet gratuit, să vorbească cu rudele de peste hotare prin Skype, să acceseze servicii de E-guvernare din localitate, să achite facturile, să obțină un act de stare civilă, să procure bilete de transport, să caute un loc de muncă, să-și dezvolte anumite hobbyuri, îndeletniciri, talente, abilități, să învețe de la distanță, să crească spiritual etc.

Pe această cale aduc mulțumiri primarilor și consilierilor din localitățile: Ivancea, Crihana, Jora de Mijloc, Selișteni, Ciocîlteni, Chiperceni, Neculăieuca, Crihana, Pohrebeni, Mălăești, Berezlogi, Zahoreni, Peresecina etc, care au contribuit financiar dar și moral pentru ca toate bibliotecile publice de pe teritoriul primăriei să fie acceptate în Programul Național Novateca.

TATIANA BUTNARU, doctor în filologie, Istitutul de Filologie

Hermeneutica mitului mioritic în poezia lui Anatol Codru

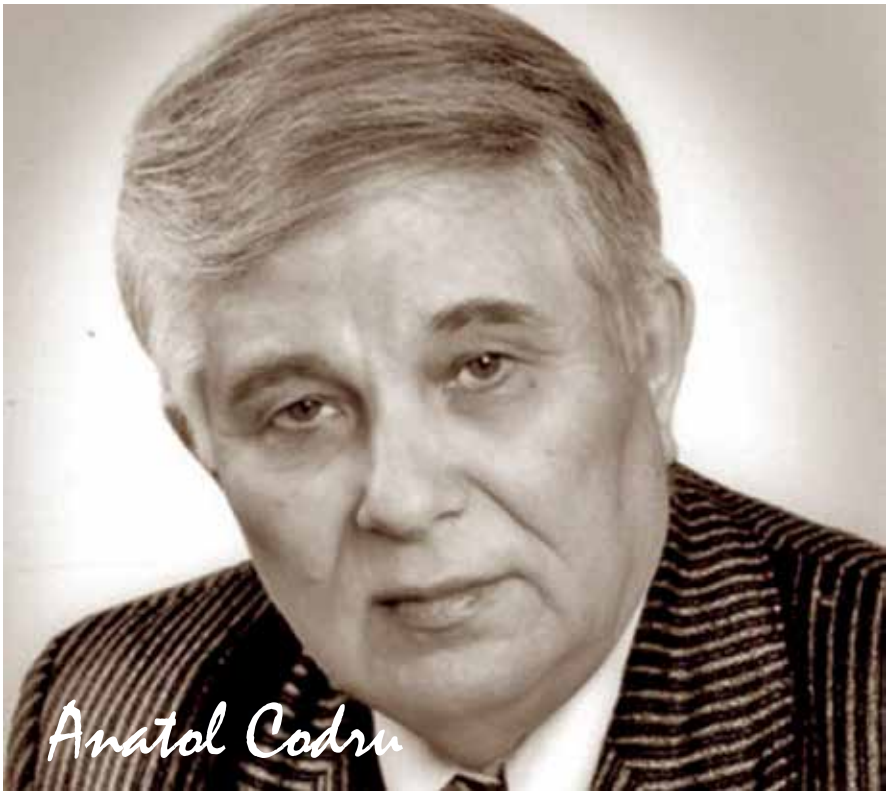

Prin tot ce are ea mai viguros, creația poetică a lui Anatol Codru se revigorează prin valorificarea tradiției populare, dezvăluie modalitățile de transfigurare artistică a realității prin prisma de viziuni și reprezentări ce caracterizează personalitatea creatoare a geniului anonim. Respectînd cu strictețe principiile transfigurării populare, poetul încearcă să-și exteriorizeze versul potrivit unor viziuni estetice și a unor elemente de sensibilitate modernă. În primul rînd, vom evidenția subtilitatea metaforei mioritice determinată de profunzime și lirism, de niște aspecte și dimensiuni existențiale, pe care le parcurge autorul în dramatica contemplare a lumii, prin ideea de preamărire a vieții și nostalgică resemnare în fața trecerii ireversibile a timpului, prin esențializarea valorilor general-umane. Elementul mioritic transpare prin noutatea stilului modern, prin tendința de a-și orienta preocupările sale artistice spre chintesența unei mitologii străvechi determinată de motive și viziuni simbolice deosebite. Metafora mitică suplinește realitatea, ea descinde dintr-o învolburare existențială cu deschidere spre o serie de valori și semnificații de o conotație simbolică inedită. De exemplu: *Scăpărînd mărgele*, / *Plăișor de munte*, / *Cununii de stele,/ Orații de nuntă...*/ *Răsărit de soare,/ Drăguță mioară,*/ *Iarba se-nfioară:/ Plug la vînătoare./ Crăișor de mire,/ Fire, nemurire,/ Și-n / nemărginire / Piatră de citire* (A. Codru. ***Piatra de citire***)

Această complexitate de imagini poetice vor porni dintr-un simbol fundamental și demonstrează în plan artistic redimensionarea dramatică a universului. Spiritul mioritic se îngemănează cu necuprinderea cosmică în care pulsează duhul primar de baladă, este un cîntec șoptit al sufletului într-un moment de intensă efervescență lăuntrică. Cadrul cosmic unde se profilează această confesiune existențială este „spațiul-matrice" ori „spațiul mioritic" axat pe filonul creativității populare. Există o formă de plasare cosmică în acest spațiu mioritic pentru că există o orientare mioritică, există o stare de plenitudine spirituală care îngemănează diferite tărîmuri ontologice: viața și moartea, teluricul și celestul, dragostea și ura. Mioritizarea se produce în mod spontan. Autorul transmite emoțiile afective ale mitului folcloric într-o tonalitate poetică alimentată de intuiția populară, dar și de propria sensibilitate scriitoricească. Metafora pietrei nu numai că-și găsește un punct de tangență, dar și se suprapune simțirii mioritice, se integrează în acel ansamblu de orientări stilistice care, după sugestia lui L. Blaga, condensează trăsăturile esențiale ale „sufletului românesc[1, p.35]. Eul liric al lui A. Codru este atît de mult preocupat de această „metafizică a ideii de piatră", încît la un moment dat, asemenea personajului mitic se vede „pe turn de piatră ridicat", ca în cele din urmă să-și edifice propriul „mit personal", adică *„Un mit al ei și tot de piatră / Și piatră-n piatră a săpat"* (A. Codru, ***Pietrarii).***

Mitul pietrei, după cum vedem, este transfigurat în spirit mioritic și semnifică „mitul lucrurilor" și „îndărătnicia materiei în eternă mișcare și transformare", [2, p.8] este acea ctitorie sacră plămădită din cîntec și durere, dintr-o izvodire fară de moarte a unei aspirații supreme, prin proiectarea resorturilor existențiale cu o vastă sferă de cuprindere artistică. „Explorînd în mod creator valențe artistice ale unor mituri naționale sau universale, scrie cercetătorul M. Dolgan, A. Codru deseori e tentat să gîndească mitic el însuși, adică inventează fabulații mitologice de factură modernă. Perceperea mitologică a contemporanietății îi permite poetului să creeze imagini arhetipale, cu ajutorul cărora el aruncă punți de legătură primară între macrocosmos și microcosmos, întroduce în conștiința umană chintesența secretă a lucrurilor cu originile lor, interpretează în mod nou neliniștile epocii" [3, p.451]. Prin intermediul sugestiei mitice, A. Codru imprima poeziei mai multă densitate artistică, emotivitate și spirit creator. Autorul eva-

dează într-o configurație mitică după anumite tehnici și modele manieriste, fiind tentat de perspectiva lărgirii orizonturilor estetice din sfera inspirației general-populare „într-o rostire frumoasă, manierist-orfică",[4, p.216] cum ar fi: *Din ochii mei / Co- / boa- / ră-o / Mioară / Cu / T / R / E / I / Cio / bă / nei...*

Geneza mitică a imaginii înclină spre o filosofie existențială încadrată în parametrii viziunii cosmice. Anturajul cosmic se lărgește și descinde într-un moment plenar de admirație. Încîntarea în fața lumii se conjugă cu reveria unei dragoste pătimașe, fapt care-l determină pe autor să se reintegreze în atmosfera mitică și, prin succesiunea detaliilor simbolice, să participe la act solemn de inițiere. Poetul atinge un bilanț al sensibilității populare unde în plan simbolico-metaforic are loc o alternare a secvențelor de viață, o identificare sincretică de viziuni. A. Codru sacralizează stările și trăirile sufletești, le integrează într-un spectacol existențial unde și graiul și steaua, și „cei trei ciobănei" „pendulează" între fabulosul mitic și reprezentările imaginației sale creatoare. Citām un alt exemplu: *Pe un picior de plai, / Sfîntule grai, / Pămînt crezămînt, / Venind auzind, / Unde steaua arde / Aicea departe / Ca sîngele țării, / Din piatra durerii, / Zidită adînc, / Pe sori care ning, / Pe cumpăna firii / De sfîntă citire / Și-aducere-aminte, / Sărutînd cuvinte, / Suflete sfinte* (A. Codru, **Eminescu***)*

Ambele lucrări converg din aceeași orientare stilistică și se află sub semnul interogației mioritice. Elementul mitic, în acest sens, devine un model ipotetic, simbolul problematic generator de idei și reflecții lirice, este un mod de a privi lumea, a aprecia creația, iubirea, omenia. Jertfa Meșterului Manole implică ridicarea omului la o dimensiune simbolică datorită căreia se manifestă rosturile sale existențiale circumscrise în lumina inițierii mioritice și a dăinuirii dacice. Semnificațiile mitice se încarcă cu un fond esențializat, fapt datorită căruia are loc depășirea subtextului mitic al baladei populare și încadrarea ei „în alt mit", reîmprospătat prin numeroase suplicii ale destinului omenesc. Laitmotivul nunții spre care înclină autorul transpare drept o culminație emoțională, atribuind versurilor nominalizate alte niveluri de specificare. Astfel, poetul intuiește „o intrare nouă în mit" unde la „icoana jertfirii mioarei" coboară „însoțit de baciul Manole" pentru ca: *Din răscruce de veac, cu berbeci înfloriți / El turma și-o-nalță cu turla spre soare, / Spre ultima jertfa a Mioarei fecioară, / La nunta de taină, surpînd-o-n părinți* (A. Codru, **La nunta de taină**)

Analiza simbolurilor și imaginilor poetice indică cert caracterul de încadrare în atmosfera mitică. „Nunta de taină" este o metaforă cu semnificații individualizatoare, prin transfigurare simbolică, ea amintește de nunta mioritică ce se desfășoară într-un context mitic determinat de niște accente specifice „ale unui anumit sentiment al destinului" [5, p.125]. Figurația mioritică se concentrează într-o sinteză de ritual și, așa cum subliniază E. Munteanu, se înscrie ca un reflex „al nemurii dacice" [6, p.172]. Spectacolul nunții e lăsat în cele din urmă în plan vizionar, poetul este obsedat de ideea primară a mitului pentru a revitaliza acele principii etice și estetice, prin care sînt intuite reperele sacre ale ființării omenești:

O ctitorie, o, turmă, o mit- / Clopotnița stînii purtată la gît... / Trage, Manole, tălăngile toate: La nuntă Mioarei dă zvon de nemoarte. (A.Codru, **La nunta de taină**)

Situațiile tragice sînt aplanate în cele din urmă și corelate cu niște sugestii simbolice exteriorizate pe calea transsubstanțierii mitice. De fapt, A. Codru se menține în niște situații poetice specifice unde mitul îl determină să-și recupereze stările și trăirile sufletești din interior. Autorul recrează un univers de valori marcat „de sacru, de sublim și frumos", încît la un moment dat se identifică cu el, este tentat de a „se dizolva" în elementele ancestrale ale universului: *Dar niciodată-n lume nu s-a spus / Mai simplu, mai profund, mai fără apus: Ninge Isus, / Ninge Isus.* (A.Codru, **Și Doamne-n cerul nostru cît prinos**)

Metafora ninsorii, și ea de sorginte mioritică, la fel ca la A. Blandiana, poate fi circumscrisă în sfera estetică a sublimului. Prin expresia „parcă-o nins cu Dumnezeu" sau „ninge Isus" este relevată o culminație a dăruirii omenești, autorul poetizează desăvîrșirea omului prin sacrificiu și creație. Privită într-un alt context, imaginea recreată mai poate fi surprinsă prin prisma înrudirii ei cu divinitatea, cu semnele unui cosmos sacralizat „răscumpărat prin moartea și învierea Mîntuitorului"[7, p.248]. În tendința de a releva perenitatea sacrificiului adus pe altarul slujirii frumosului, a proiecta sinteza „unei existențe care s-a identificat cu frumosul și s-a devotat creației"[8, p.115], deosebim suprapunerea diferitor niveluri mitice. Spațiul spiritual mitic se reconstituie prin împletirea diferitor elemente, fie de geneză biblică, fie prin exteriorizarea experienței creatoare a destinului artistic, căutător al absolutului, plăsmuitor al celor mai nepieritoare valori. Apartenența la lumea miticului derivă și din sugestia metaforică a acestor „ninsori ancestrale", „ei parcă-n albul pietrei ning", aprofundînd noblețea sufletească a eului creator.

În esențialitatea sa simbolică, filonul mioritic aprofundează toate impulsurile și trăirile universului artistic al lui A. Codru, îi deschide noi căi de resurecție lirică, nuanțîndu-i contururile și capacitatea de interiorizare reflexivă, ele se manifestă și în continuare drept sursa celor mai inspirate sinteze artistice prin care sînt promovate valorile general-umane cu deschiderea spre universalitate.

Bibliografie:

1. Blaga, L. *Trilogia culturii*. București, E.P.L.U. 1969;

2. Apud. A. Codru. *Mitul personal*. Chișinău, Editura Literatura artistică, 1986;

3. Dolgan, M. *Anatol Codru: de la metafora obsedantă la mitul personal*. În Literatura română postbelică. Integrări, valorificări, reconsiderări. Chișinău, Tipografia centrală,1998;

4. Cimpoi, M. *Critice. Poetica arhetipală. Orizont mioritic, orizont european*. Craiova, Editura Fundației Scrisul Românesc, 1970;

5. Ornea, Z. *Tradiționalism și modernism în deceniul al treilea*. București, Editura Eminescu, 1970;

6. Munteanu, E. *Motive mitice în dramaturgia românească*. București, Editura Minerva, 1982;

7. Eliade, M. *De la Zamolxis la Cenghis-Han*. București, Editura științifică și enciclopedică, 1980;

8. Apud: *Izvoare folclorice și creație originală*. București, Editura Academiei, 1970

Muzica sacră — o apropiere a Omului de Divinitate

Viorica Popa,
or. Strășeni

Maria Bieșu spunea: „Și lumina, și muzica vin de la Dumnezeu”. O continuare a gândului ar fi: „Precum plăsmuirea lui suntem noi, cu tot ce reușim să realizăm în dragostea Lui, din dragoste față de El”. Muzica sacră e un gen aparte al artei muzicale corale, un gen care unește oamenii, mai bine zis vocile omenești întru cântare Domnului. Credința este lacrima sufletului curat. Și precum suntem o națiune cu credință în Dumnezeu și dragoste de cântec ne este ușor, ba chiar și plăcut să aducem preamărire Domnului prin Cântec Divin.

Atunci când se cântă muzică religioasă vocile noastre sunt în armonie totală prin intermediul vibrațiilor divine ale sufletului și ale muzicii. Astfel ne facem mai auziți de Tatăl nostru ceresc, comunicăm cu El... „Orice cântec este un balsam pentru inimă, iar un cântec sfânt este psalmul sufletului înălțat Domnului” (preot Ioan Bujeniță). Cântările sfinte ne cresc aripi, ca să ne putem înălța către Domnul. Și tot cântecele sfinte îl coboară pe Domnul din ceruri în mijlocul nostru...

În această primăvară, anume aceste gânduri au unit ansamblul vocal „Divertis” de la Casa raională cultură din orașul Strășeni, conducător artistic Viorica Popa, întru pregătirea minuțioasă și responsabilă pentru participare la două evenimente muzicale dedicate muzicii sacre și anume: Festivalul–concurs internațional de muzică sacră „Я там где есть благословение” din orașul Ternopol, Ucraina, care a avut loc în perioada 15-17 aprilie 2016, unde am fost premiați cu Diploma de gradul III. La acest festival au participat coruri și ansambluri din Ucraina, Moldova, România, Nigeria, Polonia ș.a. În final am cântat cu toții într-un cor unit „Боже великий, единый”, în centrul orașului, sub privirile a sute de spectatori. Am trăit emoții de nedescris...

Al doilea eveniment cultural la care am participat este Festivalul– concurs de muzică sacră „Hristos a înviat”, care a avut loc pe 2 mai 2016, în satul Sireți, raionul Strășeni. La acest festival au particicpat formații corale și ansambluri vocale din raionul Strășeni și oaspeți din raioanele Rezina, Fălești, Călărași, Criuleni. Distinsul juriu a apreciat ansamblul „Divertis” cu diploma de gradul I, la categoria ansambluri vocale. Cu un frumos „Hristos a înviat” al corului comun a început festivalul. Mesajul muzical transmis de fiecare colectiv era de o frumusețe aparte și de o încărcătură emoțională deosebită.

Ansamblul vocal „Divertis” a fost fondat in anul 2009, în cadrul Școlii de Arte din orașul Strășeni. Este compus din 10 membri, care se adună din dragoste pentru muzica vocală și în special cea corală. Arta corală este un proces artistic armonios, un întreg sistem unitar și firesc, care se dezvoltă în timp. A cânta în ansamblu sau cor este un făgaș de instruire muzical-estetică a oamenilor. Cultura interpretativă a oricărei formațiuni corale se dezvoltă prin munca intensă, sistematică și asiduă a tuturor membrilor, prin tendința lor de a însuși bazele artei vocale în special și ale artei sonore în general.

Ansamblul „Divertis” interpetează lucrări a capella și cu acompaniament pe 3 și 4 voci. În anul 2012 colectivul a primit titlul onorific „model”. Pe parcursul activității participă la manifestările culturale din raion, precum și la concursuri și festivaluri naționale și internaționale ca: „Florile dalbe” 2012, „Eminesciana” 2013, 2014, 2015, „Armoniile Primăverii”, „Cântece de pe malul Bâcului” 2014 din orașul Strășeni, „La izvoare -2013”, „A ruginit frunza din vii - 2015” – diploma de bronz „Colinde, colinde” 2015, 2016, Festivalul de cântec și poezie „Grigore Vieru”, 2015, Premiul I, Festivalul-concurs „Hora primăverii” 2015, Premiul I, Festivalul de vară al muzicii corale „Malldova” 2015, orașul Chișinău.

Repertoriul ansamblului este variat și cuprinde atât lucrări clasice (Întoarcerea rândunelei, Cântări de veselie, Chi la gagliarda etc.), lucrări religioase (Mila păcii, Tatăl nostru, Hristos a înviat, Pre tine te lăudăm), populare, aranjate pe voci (Răsai lună, Foae verde de bujor), cât și moderne, fiind acompaniați la orgă de Mihail Bobeica, maestrul de concert al ansamblului. Mihail Bobeica este și autorul muzicii și aranjamentelor la o bună parte din lucrările interpretate de ansamblu, de exemplu: „Ani de școală” și „Trandafirul roz” (text Maria Tofan Bâlici), „Plaiul cu numele Basarabia” (text Ștefan Sofronovici), „Casa părintească” (Tatiana Chiriac), „Vino bade, vino seara” (text M. Bobeica), „Ce ai cu mine toamnă” (text Nadia Pădure) și altele. Mulțumim pentru colaborare.

„Divertis” este primit cu mare drag oriunde este invitat și apreciat de publicul spectator de la baștină și din republică, recunoștința fiidu-i aplauzele, lacrimile de bucurie și emoțiile pozitive citite pe fețele oamenilor. Mulțumiri aparte pentru susținere aducem Președintelui Raionului Strășeni, dlui Mihail Popa, șefului Secției Cultură, Turism, Tineret și Sport, dnei Vera Schirliu, directorului Casei raionale cultură Strășeni, dlui Vasile Radu.

„Cel ce cântă se încântă și pe el și pe ceilalți”, spunea Mihai Eminescu. Acesta este motto-ul ansamblului vocal „Divertis”, o călătorie spre perfecțiune în lumea miraculoasă a artei corale.

VALENTINA GROSU, sef BP Pîrlița, r. Fălești

Biblioteca publică din satul Pîrlița, Fălești

În urma implementării proiectului național Novateca în luna martie a.c. au fost informatizate încă opt biblioteci publice din raionul Fălești, astfel atingând cifra de 32, inclusiv Biblioteca publică din satul Pîrlița care a dat START oficial Programului NOVATECA în data de 12 aprilie curent. Evenimentul a fost prilejuit de faptul că instituția a fost echipată cu tehnica informațională multașteptată de membrii comunității în sumă de peste 96,0 mii lei, din care 4 calculatoare de ultimă generație și o imprimantă multifuncțională. E important de menționat, că biblioteca dată a mai obținut în cadrul Programului menționat, în anul 2013 un grant în mărime de 20,0 mii lei pentru implementarea proiectului „Servicii noi în biblioteca publică tradițională", fiind aprovizionată cu un lăptop, cameră video și ecran, creînd și o videotecă - muzeu în bibliotecă cu 10 filmulețe realizate cu locuitorii satului, stimulându-le interesul pentru istorie și cercetare, tradiții și obiceiuri caracteristice localității și transmise din generație în generație.

La activitate au participat reprezentanți ai administrației publice locale, Secției Cultură și Turism, Bibliotecii publice raionale „M.Eminescu", instituțiilor de învățământ și culturale din teritoriu, consilieri locali și cititori fideli.

Tăierea simbolică a panglicii de către specialistul principal în domeniul biblioteci Natalia Vrabie și secretarul Consiliului local Mihaela Durnea marchează începutul unei noi experiențe avansate în activitate alături de beneficiarii bibliotecii – inaugurarea unor servicii noi și continuarea celor deja implimentate grație tehnologiilor moderne cu care a fost dotată biblioteca.\

Cu această ocazie a fost lansat serviciul nou „IT la orice vârstă", scopul căruia este de a încuraja persoanele de vârsta a treia să pășească în lumea fascinantă a tehnologiilor informaționale. Serviciul include un program de cunoaștere a calculatorului, internetului și a facilităților pe care le oferă acesta pentru toți locuitorii satului. Primul grup de utilizatori, fiind și ei prezenți au menționat că sunt nespuși de bucuroși pentru oferta gratuită de instruire, crearea individuală a rețelelor de socializare Skype, Facebook etc.

Toți cei prezenți, îndeosebi copiii, au mulțumit Programului Novateca, autorităților administrației publice locale pentru transformarea bibliotecii într-o instituție comunitară vibrantă.

Un început bun e o jumătate de victorie!

LA MULȚI ANI pentru Tudor Morari!

LIDIA COLESNIC, șefa Bibliotecii Publice Vatici

În această primăvară Tudor și-a marcat cel de-al 20-lea an din viața sa. O perioadă frumoasă în care își numără mai multe realizări importante: este interpretul care ne alină auzul cu vocea sa fină, cu care a cucerit juriții de la concursurile europene și întorcându-se de fiecare dată cu noi premii, este cel care promovează sportul Kangoo Jumps în Orhei, unde are propria sală, este cel care a adus pentru prima dată în Moldova sportul Freestyler. Fiind un participant activ la viața socială, promovează valori printre tineri, prin implicarea sa în acte de caritate și acțiuni de voluntariat. A reușit la vârsta sa fragedă mai mult decât alții într-o viață întreagă și în viitor va continua sa cucerească noi orizonturi.

Pentru a-și sarbători ziua de naștere, Tudor a ales locul pitoresc a-l baștinei sale - satul Vatici, raionul Orhei, organizând o seară de creație în incinta Bibliotecii Publice Comunale. Anume aici a vrut, fiindcă de mic copil și până în prezent vizitează biblioteca, a crescut și a copilărit printre cărți și de aici și-a luat zborul larg pe aripile basmelor în lumea mare. Au venit să îi ureze la mulți ani tânărului interpret colegii de scenă: Raisa Bîrnaz, Rodica Chileanu, Vlad Josan precum și cântărețul din România Casandra Alexandru. Invitați speciali au fost El Radu și Veronica Stolli, care au încântat publicul exprimându-și profunda apreciere pentru Tudor Morari care a reușit sa cucerească noi orizonturi prin faptele, ambiția, curajul și energia ce o emană în continuu prin toată personalitatea sa.

Anatol Eremia, Lilia Stegărescu

Oameni în memoria timpului

Academicianul Nicolae Corlăteanu, promotor al culturii și științei lingvistice românești

Lingvist, doctor habilitat în filologie, profesor universitar, membru titular al Academiei de Ştiințe a Moldovei, membru al Uniunii Scriitorilor din Moldova. Eminent al Învățământului Public, Om Emerit în Ştiință, Laureat al Premiului de Stat al Moldovei, Doctor Honoris Causa al Universității de Stat din Moldova. Distincții: Ordinul Republicii, Medalia Dimitrie Cantemir (Academia de Ştiințe a Moldovei).

Acad. Nicolae Corlăteanu face parte din pleiada marilor noştri înaintaşi, promotor al culturii naționale, ctitor al filologiei româneşti basarabene. Savantul şi-a consacrat plenar viața științei şi profesiei de pedagog, făurind opere de pionierat şi de valoare științifică incontestabilă, lăsând urmaşilor o bogată moştenire lingvistică şi o adevărată comoară cultural-spirituală.

Nicolae Corlăteanu s-a născut la 14 mai 1915 în satul Caracui din jud. Lăpuşna. Şi-a început studiile la şcolile din comunele Caracui şi Cărpineni, jud. Lăpuşna. A absolvit Liceul *Alexandru Donici* din Chişinău. Aici i-a avut ca profesori pe renumiții pedagogi, proeminentele figuri basarabene: Eugenia Maleşevschi (desen, caligrafie), fostă elevă a pictorului I. Repin, cu şcoală de pictură în Franța; Nicolae Popovschi (istoria), absolvent al Universității din Kiev, autor de studii de istorie şi filologie, publicist la ziarele „Basarabia“ şi „Viața Basarabiei“; Leon T. Boga (geografia), licențiat al Universității din Bucureşti, director al arhivelor din Chişinău, editor de documente istorice. Ca elev exemplar la învățătură a participat la concursurile de limbă şi literatură organizate de Societatea de ştiințe istorice, filologie şi folclor „Tinerimea română“ din Bucureşti.

În 1939 a absolvit Universitatea din Cernăuți, la două facultăți: Facultatea de Litere și Filozofie și Facultatea de Drept. În anii de studenție a participat la cercetările sociologice de teren organizate sub conducerea prof. Dumitru Gusti, membru al Academiei Române. La începutul carierii sale a fost practicant la Colegiul de avocați din Chișinău, apoi a activat în calitate de profesor de limbă și literatură la Școala feroviară din Ocnița (1940). În 1943 este angajat în funcția de cercetător științific la Institutul Moldovenesc de Cercetări Științifice în domeniul Istoriei, Economiei, Limbii și Literaturii. Activează timp de 42 de ani la Catedra de limbă și literatură a Universității de Stat din Moldova, devenind șef al acestei catedre (1946–1949), conferențiar și profesor universitar (până în 1988). Concomitent îndeplinește funcția de șef al Sectorului de limbă și literatură al Institutului de Istorie, Limbă și Literatură al Filialei Moldovenești (1950-1958), director adjunct al acestui institut (1958-1961), director al Institutului de Limbă și Literatură al AŞM (1961-1969), șef al Sectorului de gramatică al aceluiași institut (1969-1990), cercetător științific principal la Institutul de Lingvistică al AŞM (1991-2005).

Diapazonul tematicii ştiințifice abordate de savant este cât se poate de cuprinzător: istoria limbii şi gramatica istorică, lexicologia şi lexicografia, fonetica şi fonologia, morfologia şi sintaxa, romanistica şi limbile neoromanice, derivatologia, sociolingvistica, cultivarea limbii, istoria filologiei. A semnat şi lucrări în domeniul ştiinței literare şi folcloristicii, precum şi eseuri publicistice şi de bibliografie ştiințifică. A publicat peste 800 de lucrări ştiințifice şi de popularizare a ştiinței filologice, inclusiv 30 de monografii, broşuri, manuale, dicționare, îndrumări metodice.

Operele lingvistului Nicolae Corlăteanu au servit drept fundament teoretic şi aplicativ practic în tratarea multor probleme de actualitate stringentă, acestea referindu-se la statutul limbii române ca limbă oficială în Republica Moldova, ea servind ca principal mijloc de comunicare interetnică pe teritoriul republicii şi ca factor primordial în procesul integrării şi consolidării societății civile la est de Prut. În interpretarea savantului, limba română literară este expresia identității neamului românesc, este factorul unificator al românilor de pretutindeni, care ne uneşte pe noi, vorbitorii ei, oriunde ne-am găsi, la vest sau la est de Carpați, de la Tisa până la Nistru şi dincolo de Nistru.

Problemele istoriei limbii române, căile de dezvoltare şi procesele evolutive, ce țin de sistemul şi structura limbii, sunt tratate la cel mai înalt nivel în monografiile şi studiile apărute în diferite perioade de vreme: *Începutul scrisului în limba română* (1947), *Originea fondului lexical de bază* (1955), *Rolul factorilor sociali în dezvoltarea limbii* (1968), *Etape ale dezvoltării limbii literare* (1988), *Scrisul românesc: începuturile lui* (2000) etc. Studiul despre latina vulgară, editat în ruseşte la Moscova în 1974 ***(Исследование народной латыни и ее отношений с романскими языками)*** şi reeditat în româneşte la Chişinău, a fost înalt apreciat de specialişti şi rămâne până astăzi o operă de unicat în domeniu.

Nicolae Corlăteanu a fondat şi a susținut editarea serialului de broşuri *Cultivarea limbii*. Articolele publicate în aceste broşuri elucidau probleme de lingvistică şi de cultură generală, de scriere şi rostire literară, de utilizare corectă a cuvintelor şi expresiilor, îndemnau vorbitorii de rând să însuşească normele limbii, participând astfel la salvarea şi propăşirea graiului matern. Aceleaşi probleme erau discutate şi propagate în cadrul emisiunilor de radio şi televiziune (*Cultivarea vorbirii, Grai matern, În lumea cuvintelor*), în rubricile permanente din reviste şi ziare, rubrici fondate şi susținute de lingvist.

În lucrările sale a combătut bilingvismul unilateral din republica noastră, arătându-i-se rolul nefast şi daunele pe care le-a adus limbii române şi culturii naționale. În ceea ce privește învinuirile pe care

părtaşii „moldovenismului" le aduceau lingviştilor că ei, chipurile, românizează „limba moldovenească" Nicolae Corlăteanu sublinia: „Aici nu e vorba de românizare a limbii, nu se poate româniza ceea ce este demult românesc, ci e vorba mai degrabă de *reromanizare,* iar a reromaniza înseamnă a romaniza din nou, a pune în circulație mijloacele lexicale de origine latino-romanică pentru a crea posibilitatea de redare şi în limba noastră a noțiunilor noi, reclamate de dezvoltarea contemporană socială, economică, culturală etc., înseamnă a introduce termeni ştiințifici, tehnici ce corespund stadiului actual european şi mondial. Reromanizarea înseamnă în acelaşi timp consolidarea caracterului romanic al limbii române".

Convingerile acad. Nicolae Corlăteanu, în ceea ce priveşte limba şi apartenența etnică a populației majoritare din spațiul pruto-nistrean, sunt bazate pe principii şi argumente ştiințifice, acestea având temeiuri trainice în specificul şi caracterul ontologic al idiomului şi al etniei poporului român. „Consider că adoptarea legislației lingvistice în 1989 a fost un eveniment ce i-a oferit populației băştinaşe posibilitatea de a-şi redobândi demnitatea de neam şi i-a înlesnit calea spre împlinirea idealului național" – remarcă pe bună dreptate acad. Nicolae Corlăteanu.

Reputatul lingvist a optat pentru revizuirea articolului 13 din Constituție în conformitate cu adevărul ştiințific, urmând a fi formulat în redacția: *Limba oficială a Republicii Moldova este limba română*. „Acest lucru nu afectează în nici un fel nici ambițiile, nici orgoliul cuiva, cu atât mai mult, independența şi suveranitatea statală a Republicii Moldova. Reformularea cuvenită a articolului 13 din Constituție va servi drept chezăşie pentru însuşirea unei limbi literare (scrise şi orale) în formele cerute de normele respective cu toată terminologia ştiințifică, tehnică, culturală, adecvată exigențelor contemporaneității" – este opinia acad. Nicolae Corlăteanu.

Problemele limbii române, precum și cele de lingvistică generală și romanică au constituit obiectul multor studii și articole publicate în culegerile și revistele științifice apărute peste hotarele republicii. Variată este tematica rapoartelor și comunicărilor prezentate în cadrul a numeroase congrese, conferințe și simpozioane, organizate în principalele centre științifice din România, Italia, Rusia, Bulgaria, Cehia, Letonia, Lituania, Georgia etc.

Vin să întregească activitatea ştiințifică a savantului lingvist studiile monografice din ultimii ani. Prestigioasa lucrare *Încadrarea lingvistică în realitățile europene* tratează probleme de mare actualitate pentru limba română de azi, şi anume înnoirea, îmbogățirea şi desăvârşirea vocabularului general şi, îndeosebi, a terminologiei diferitor discipline ştiințifice, tehnice, dar şi literare propriu-zise. „În procesul de prefacere a societății, de trecere de la un stadiu social-economic la altul, de dobândire a unor cunoştințe noi, privitoare la natura omului (microcosmos) şi la cea a lumii înconjurătoare (macrocosmos), orice limbă modernă este chemată ca, prin mijloace expresive adecvate, să răspundă acestei necesități". Aceasta pentru că procesele de integrare europeană privesc atât structura, cât şi suprastructura societății, referindu-se nu numai la baza economică, ci şi la cea socială, politico-juridică, ştiințifică, tehnică, avându-şi fiecare specificul şi diversele sale forme de manifestare – subliniază autorul.

În monografia *Neologismul în opera eminesciană* este pusă în evidență contribuția lui M. Eminescu la constituirea, dezvoltarea şi perfecționarea limbii literare româneşti. Marele scriitor este considerat drept novator de prim rang nu numai în literatură, în creația poetică românească, ci şi în materie de limbă română, prin atenția sa sporită față de mijloacele lingvistice de exprimare a ideilor şi sentimentelor, prin modul de utilizare a cuvintelor şi expresiilor autohtone, alături de cele cu caracter neologic, prin procedeele inovatoare de adoptare şi adaptare la sistemul limbii noastre a noilor cuvinte şi termeni. În această lucrare se analizează procesul general istoric de formare a limbii literare româneşti şi se caracterizează în special originalitatea modului eminescian de a contribui la îmbogățirea şi actualizarea vocabularului românesc prin intermediul neologismelor cu referire concretă la creația poetică, proza literară şi publicistica eminesciană.

Prin opera sa științifică, prin lucrările sale didactice pentru învățământul universitar și preuniversitar, prin dicționarele, manualele şi cursurile de lexicologie, fonetică, istoria limbii literare, acad. Nicolae Corlăteanu s-a aflat totdeauna la catedra propăşirii culturii şi creşterii spirituale a neamului nostru, adevărul despre limba română şi istoria sa milenară, întregul arsenal de opere ştiințifice lăsându-le moştenire generațiilor următoare prin lumina cărții. Nicolae Corlăteanu a venit pe lume să caute şi să întroneze dreptatea, adevărul ştiințific şi istoric despre limba română, despre neamul nostru, şi, dacă le-a găsit, le-a împărtăşit semenilor săi, le-a dăruit generațiilor de filologi prin învățătura sa de cărturar şi prin lumina cărților sale.

Savant cu renume, pedagog de vocație, patriarh al lingvisticii româneşti, domn al graiului matern, patriot credincios al neamului, cărturar de talie enciclopedică, intelectual de aleasă cultură, om de rară punctualitate şi acuratețe – sunt cuvinte de recunoştință şi înaltă prețuire a profesorului academician Nicolae Corlăteanu, onorat şi venerat peste ani de colegii, prietenii şi discipolii săi din toate timpurile.

Bibliografie:

1. Nicolae Corlăteanu. *Romanizare şi reromanizare*. În „Limba română" (Chişinău), 1999, nr. 3-5, p. 189-196.

2. *Limba română este patria mea. Studii. Comentarii. Documente*. Chişinău, ed. II-a, 2008, p. 36-41.

3. Nicolae Corlăteanu. *Româna literară în Republica Moldova: istorie şi actualitate*. În „Limba română" (Chişinău), 1995, nr. 4, p. 5-6.

4. Nicolae Corlăteanu. *Testament. Cred în izbânda limbii române*. Chişinău, 2010, p. 36.

5. Nicolae Corlăteanu. *Încadrarea lingvistică în realitățile europene*. Chişinău, 2001.

6. Nicolae Corlăteanu. *Neologismul în opera eminesciană. Creația poetică. Proza literară antumă. Eminescu-jurnalistul*. Chişinău, 2004.

PAVEL POPA, Institutul de Filologie, AŞM

Funcţionalitatea ritualică a lumânării în ceremonialul de naştere

În tradiţiile etnofolclorice româneşti de familie simbolistica **lumânării** constituie o „cheie pentru natura omului" [1, p. 15]. *Lumânarea* este modelată dintr-un fitil (fir de bumbac) pus într-un tipar cilindric, de grosimi diferite, în care se toarnă ceară topită. Prin răcire, aceasta se solidifică şi susţine fitilul care, arzând, topeşte încet ceara din jurul lui şi dă o lumină mică, strălucitoare.

Tradiţional, basarabencele încălzesc ceara bine, ţinând-o puţin la foc, apoi prin amestecare manuală o aplică împrejurul firului de bumbac, sau de cânepă etc., şi învârtind-o îi oferă o formă cilindrică şi dimensiune conform ritualului unde lumânarea va fi folosită.

De obicei, românii apreciază lumânarea drept un *cult creştin ortodox* şi o asociază cu *slujbele bisericeşti*. Prin aprinderea lumânării, noi săvârşim un ritual divin şi credem că lumina ei dumnezeiască, bunul simţ, pacea şi liniştea spirituală pătrund în sufletele noastre.

Utilizând lumânarea nu numai în cultul creştin, dar şi în scopul luminării locului, acest obiect sacru decontează „expresia forţelor uraniene fecundante, [fiind] asociată căldurii" [2, p. 94]. Totodată lumina emanată „este un principiu al binelui <...>, produs al focului, ea se degajă din foc şi de aceea este legată de naşterea vieţii, <...> e simbolul dragostei, vieţii, salvării, elevaţiei spirituale. <...> Ea este şi simbolul stării extatice în gândirea misticilor. În gândirea şi simţirea românească lumina este principalul atribut al luminii cosmice, e chiar sinonimul lumii ca sferă de vieţuire (cosmos = lume < let. *liimen* «lumina»), opusă haosului şi morţii" [2, p. 94]. Prin *aprinderea lumânării* este obţinut *focul viu* – mijloc de încălzire şi iluminare, de pregătire a hranei, de prelucrare a obiectelor din piatră, lemn, os şi ceramică. Folcloristul Ion Ghinoiu în lucrarea *Vârstele timpului* mărturiseşte că *focul viu* era aprins numai de către bărbaţi, de obicei de tineri necăsătoriţi şi „neprihăniţi".

Durata arderii lumânării a slujit drept îndemn pentru a măsura timpul, iniţial cu ajutorul măsurătorilor marcate de-a lungul cerii, ce semnificau ore, sau ale căror rămăşiţe nearse de ceară ori de ulei indicau ora. Fiind numite şi *lumânări gradate*, aceste obiecte reprezentau scurgerea timpului, proporţional cu descreşterea lungimii lor – metodă mai puţin exactă comparativ cu lampa cu ulei, care are aceeaşi funcţie ca şi lumânarea, având un rezervor transparent şi gradat. Pentru a afla ce oră este, era necesar *să citeşti lampa*, constatând la ce nivel a ajuns uleiul în rezervor.

În unele localităţi din Câmpia Sorocii, cum ar fi s. Părcani, raionul Soroca, există obiceiul de a porni construcţia casei noi doar atunci când „luna-i plină:/ *Să fie şi casa totdeauna plină,* / *Cu noroc,* / *Cu bani.* Când porneşti fundamentul, trebuie să pui în zid o **lumânare**, o bucăţică de pâine, grâu, bani" *(AF, 1986, ms. 367, f. 157; Părcani – Soroca; inf. Andrei E. Baciu, 77 ani; Elena F. Baciu, 75 ani; culeg. N. Băieşu, Gr. Botezatu).* Semnificaţia folosirii lumânării în acest obicei este una importantă şi datorită faptului că lumânarea, dar şi focul ei, are o încărcătură spirituală deosebit de puternică. Se credea că lumânarea va lumina calea pe care a pornit cuplul în construcţia casei: să fie casa plină de lumină şi căldură, iar relaţiile dintre membrii familiei să fie pure, să aibă credinţă unul în altul, dar şi în Dumnezeu. Prezenţa lumânării în asemenea momente importante ale vieţii cuplului este explicată şi de energia pozitivă emanată de flacăra ei, ce simbolizează purificarea spirituală, sănătatea, norocul, dragostea şi sporul în toate. Mai mulţi etnografi presupun că din momentul procreării sale, lumânarea prin ritul *aprinderii lumânărilor* lângă sau în biserică este folosită şi în cultul creştin. Românii cred că lumina lumânării, numită şi *lumina lumii* simbolizează credinţa în Hristos: „Voi sunteţi lumina luminii" (Matei, 5:14), iar simbolistica ei poate fi reprezentată prin două semnificaţii:

Lumânarea simbolizează **lumina**. Lumina este „simbolul universal al divinităţii, al elementului spiritual, care, după haosul primordial al întunericului, a străbătut universul şi a izgonit întunericul între hotarele sale" [3, p. 233]. De asemenea, *lumina* este semn al prezenţei lui Dumnezeu, iar Atotputernicul reprezintă lumina în cel care aprinde o lumânare, acela fiind iubitor de lumină, adică de Dumnezeu.

Lumânarea reprezintă şi o **ofrandă (jertfă) curată**, promovată ca respect faţă de Dumnezeu prin oferirea sufletului creştinului Atotputernicului şi simbolizează transfigurarea integrală a omului în lumină. Ca obiect manufacturat, lumânarea în mentalitatea tradiţională românească este considerată şi o **ofrandă religioasă,** adesea adresată unei persoane vii cu diverse ocazii: ca felicitare la cununie, la naştere ş. a., cât şi celor decedaţi: la înmormântare, însoţind podurile de pomană, vămile, mesele de pomenire etc.

Lumânarea de sub obroc şi lumânarea din sfeşnic sunt simboluri ale omului luminat de către Dumnezeu. „Cea dintâi lumânare înseamnă omul astfel luminat, fie că se ascunde de singur, din smerenie, fie că-i pus în umbră, din zavistie, de vecini. Şi una, şi alta sunt în zadar. A doua lumânare arată adevărata soartă a unui astfel de om. Dumnezeiasca purtare-de-grijă îl descoperă şi-l înalţă ca pe o lumânare în sfeşnic, să lumineze lumii" [4, p. 42]. Analizând obiceiurile tradiţionale de familie remarcăm că orice trecere de la un statut la altul al persoanei este semnificativ marcată de diverse practici rituale sau ceremoniale în scopul facilitării unor contacte caracterizate prin oferirea unor ofrande din „alimente, băuturi, obiecte ale universului domestic, plante (de obicei, flori), sau obiecte manufacturate special (lumânările)" [5, p. 126]. Lumânarea în ipostaza de ofrandă constituie unul dintre elementele temeinice ale credinţei care simbolizează comunicarea între oamenii vii, dar şi între oamenii vii şi cei decedaţi. Această comunicare reprezintă cea mai preţioasă componentă în circuitul de transmitere a mesajelor simbolice instituite de semnificaţia lumânării ca ofrandă, fiind considerată drept „o dăruire între oamenii vii, dar adresându-se strămoşilor. <...>, este legată de dorinţa menţinerii relaţiilor cu divinitatea şi strămoşii" [1, p. 208]. Lumânarea adusă de către credincioşi ca „jertfă pentru cei vii, dar şi pentru cei morţi reprezintă jertfa deplină. Cu această îndoită jertfă, dintotdeauna oamenii au exprimat, lămurit sau nelămurit, cu ştiinţă sau fără ştiinţă, unitatea

neamului omenesc de amândouă părți ale mormântului" [4, p. 127]. Ceremoniile bisericești oferă lumânărilor o valoare sacră, simbolizând lumina lui Hristos care luminează altarul, icoanele, drumul parcurs în procesiuni ș. a. Din aceste considerente, la biserică, oamenii de la noi aprind lumânări atât pentru ei (pentu cei vii), cât și pentru sufletele morților, rugându-l pe Dumnezeu ca răposații să fie totdeauna în lumina veșnică a Împărăției cerurilor. Omul care se roagă acasă, va realiza acest ritual numai după aprinderea lumânării sau a candelei, demonstrând prin aceasta dragostea lui față de lumină și de Dumnezeu. Se aprind lumânări la slujbele unde credincioșii duc la altar pomelnice cu lumânare. La citirea Evangheliei, lumânarea aprinsă reprezintă lumina adevărului evanghelic, la împărtășire în fața altarului credinciosul va ține în mână o lumânare – mărturisire că este fiul Luminii lui Hristos. În conformitate cu diversitatea funcțională a lumânării, o asemuim cu *făclia de Sânziene*, cu *lumina de candelabrubu*, cu *lumânarea* încinsă la foc prin intermediul căreia se desenau pe ou anumite semne, simboluri, cu *aprinderea luminii* de Anul Nou, cu *focul în actele de divinație* (farmece, descântece), cu *lumânarea aprinsă la masa de ajun sau la pomene,* cu *focul de profilaxie și purificare* de Bobotează.

Potrivit tradiției religioase, lumânarea aprinsă are efect psihologic doar atunci când este folosită în scopuri concrete, benefice și nu numai, fiind adusă în „locuri religioase specializate (biserici, temple, moschei), în locuri amenajate în acest scop în interiorul casei (mici altare) sau în diverse locuri consacrate din natură (râuri, stânci, copaci)" [5, p. 126]. Prin ardere lumânarea produce focul manifestat sub formă de flacără care degajă căldură și lumină a cărui simbol reprezintă „viața, puterea creatoare, pasiunea, dragostea, purificarea, dar și puterea distractivă" [2, p. 63]. În acest caz, lumânarea, prin flacăra sa vie, oferă lumină și căldură, fiind asociată cu luna. În contextul vieții omului, luna reprezintă simbolul „transformării și al creșterii, <...> al ritmurilor biologice: „astru care crește, descrește și dispare, a cărui viață este supusă legii universale a devenirii, a nașterii și a morții <...>, luna are o istorie patetică, asemeni cu cea a omului <...>, dar dispariția ei nu este niciodată definitivă <...>. Veșnica întoarcere la formele inițiale, această periodicitate fără sfârșit face din lună, prin excelență astrul ritmurilor vieții... Ea controlează toate planurile cosmice guvernale de legea devenirii ciclice: apă, ploaie, vegetație, fertilitate" [6, p. 244]. Focul obișnuit al lumânării constituie elementul primordial, complex și schimbător în multe ipostaze. Focul sacru are valență apotropaică în cazul când femeia nu putea face copii, considerându-se „o rușine, o nenorocire pentru casa în care femeia-i stearpă <...>, stârpitură" [7, p. 8]. Femeia cu pricina apela la sfatul celor mai apropiate persoane, rude, care o îndemnau să creadă în Dumnezeul făcător de minuni, să „plătească sărindare, acatiste și leturghii; țină posturile; face lumânări lungi câtu-i și ea de naltă, și le aprinde la icoana Maicei Domnului; ba colindă pân-și mănăstirile și bisericile unde sunt icoane făcătoare de minuni" [7, p. 9]. În cazuri contrare se credea despre respectiva femeie că pe lumea celor din ceruri va fi batjocorită, că „balaurii și dracii or schingiui-o pe lumea cealaltă și i-or suge sângele din sfârcul țâțelor" [8, p. 50]. Dintotdeauna, cuplul și-a dorit urmași care să le poartă numele, să continuie neamul, *să aibă cine le da o cană de apă la bătrânețe*: „Prin nașterea copiilor soțul își dovedea bărbăția, iar nevasta calitatea de femeie și mamă" [9, p. 117].

Nașterea copilului este unul dintre cele mai semnificative evenimente ale tinerelor familii, este un rit de inițiere constituit din „obiceiuri, acte rituale și practici magice care garantează că trecerea noului venit din preexistență, de la celula de Ou la făptura de Om, în existențial, de la leagăn la mormânt, se realizează fără pericole deosebite" [10, p. 135]. Aprinderea lumînării o putem asocia cu nașterea copilului, pentru că lumina produsă de aprindere, dar și nașterea fătului simbolizează „punctul de plecare al fiecăruia dintre noi, este primul *rit de trecere* fundamental, început de existența fizică, ce comportă o multitudine de gesturi rituale, efectuate, cu diferențe locale minime, pe tot cuprinsul țării, din cele mai vechi timpuri" [11, p. 10].

De asemenea, semnificația simbolică a lumânării este întâlnită și în cadrul ritualului creștin **Botezul copilului** – ceremonial de primire a nou-născutului printre credincioșii bisericii, însoțit de atribuirea unui prenume, dar și ca „membru recunoscut de întreaga colectivitate și inclus în ea" [11, p. 1].

Nașii – părinții duhovnicești ai noului convertit, vor avea obligațiunile: pe plan spiritual – rolul părinților trupești: îl vor hrăni și ajuta pe fin atât pe plan trupesc, cât și religios; vor fi model de viețuire creștină, luminând și tălmăcind calea credinței pe care va urma noul om. Din aceste considerente, la botez nașii folosesc o singură lumânare – simbol al vieții lor veritabile și curate, capabili să conducă și pe alții la iluminare, la descoperirea adevăratei lumini în Hristos. Și în acest scop lumânarea își solidifică misiunea de a lumina, simultan întruchipând și simbolul povățuirii spirituale. Deci, nașii devin înaintemergătorii și povățuitorii pe calea mântuirii, luminând și ușurând drumul copilului botezat, ferindu-l de obstacole, de dușmani ș. a. În acest sens, lumânarea va fi făcută din ceară naturală care are și semnificația de a purifica subliniind veritabilitatea albinei – model pentru noul credincios care trebuie să lucreze încontinuu pentru propria mântuire. Unii nași preferă lumânările de culoare albă, asortându-le cu culoarea hăinuțelor pruncului – albe – simbolul purității și al fecioriei noului creștin. În timpul botezului, lumânarea va arde doar atunci când se încreștinează copilul, devenind în așa mod martorul principal al acestui important eveniment al noului născut, luminându-i calea și încurajând aspirațiile părinților legate de viitorul acestuia. Lumânarea de botez „transmite celui ce percepe cu credință mesajul nu doar o simbolistică abstractă, ci și o stare de profundă comuniune emoțională. Credința populară este deseori stăpânită de ideea că simpla aprindere a lumânărilor sfințite care își răspândesc lumina lor blândă apără de vremea rea și de grindină, de inundații și de boală, dacă credincioșii, la vederea ei, imploră ajutorul divin pentru a fi apărați" [3, p. 234].

Conform tradiției populare, lumânarea este înfrumusețată cu busuioc, berbenoc (saschiu), iederă, ferigă sau brad – mai des, flori care reprezintă sinonimul absolut și total al femeii, iar fiecare floare decontează un limbaj complex și deosebit de semnificații. *Busuiocul* reprezintă cel mai de valoare simbol, oferind credință și sfințenie, sacralitate tuturor secvențelor din cadrul tradițiilor etnofolclorice de familie în care este implicată planta respectivă. Totodată, este considerat *floarea fetelor*, foarte des folosit în magia dragostei, cea mai „iubită și cântată plantă a românilor, datorită mirosului său dulce și pătrunzător, dar și proprietăților conservante, fiind utilizat în riturile bisericești ale stropitului caselor și oamenilor de Bobotează. Dar, înainte de toate, este «planta prin excelență erotică». E considerat un afrodiziac, un mijloc magic de a atrage iubitul, are proprietăți fecundatoare, fertilizante și apotropaice; este prezent în toate practicile

magice" [2, p. 28]. Cu toate că acest obicei a dispărut, înainte *Bradul* era întâlnit în timpul nunții în casa mirelui: „pe masă se pune o creangă verde de brad, împodobită cu panglice, prăjituri, mere. Creanga aceasta simboliza tinerețea și frumusețea mirelui. Există și o declamație în versuri, culeasă în anul 1957 de la Elena Zamuș (s. Hăsnășenii Mari, raionul Bălți) închinată acestui simbol – «bradul», care avea caracter de felicitare: *Brădișor / Frumușel, / Bradu am ridicat / Părinții s-o bucurat, / Casa s-o luminăm, / Eu brad am ridicat / Și norocire"* [12, p. 107].

Lumânarea aprinsă simbolizează lumina sufletul copilului botezat care în popor se crede că a venit la lumină din întuneric. Anume prin botez copilul este considerat fiul luminii lui Hristos. Deasemenea, lumânarea la botez mai poate fi înfrumusețată cu floarea de crin – simbolul Fecioarei Maria, considerat floare regală, simbol al suveranității, cu o corolă de diferite dimensiuni și nuanțe, deci și cu semnificații diferite; cu crenguțe mici de brad întru sănătatea copilului; cu floarea-miresei, ca să nu-i fie micuțului cununia legată. Lumânarea de la botez va putea fi stinsă în cazul când cu fumul ei (și cu lumânarea) se va face semnul crucii deasupra ușii. De obicei, lumânările pentru botez sunt procurate de către nași. În popor se crede că întorcându-se de la botez: „se merge cu lumânarea aprinsă pân-acasă și dacă se stânge pe drum sau dacă se rupe e semn că n-are să trăiască copilul (*Siret*)" [13, p. 464]. Se zice că în timpul botezului copilului „cele trei lumânări de pe marginea putinei în care se botează, se păstrează, că dacă se deoche, să-l afume din ele" [14, p. 26], sau „din lumânarea de la botezul unui copil, să se oprească o bucată, ca s-o arate copilului când se va îmbolnăvi; căci se va face bine, iar restul să se lase la biserică" [14, p. 27]. În unele localități lumânarea respectivă era folosită pentru a sfinți și lumina masa organizată în cinstea nou-născutului. La această masă părinții copilului trebuiau să-i ofere nașului colaci și lumânare pentru că i-a botezat pruncul, în caz contrar: „copilul acela pe ceea lume nu e al părinților, e al nănașului" [13, p. 572].

După botezul copilului la biserică, întorcându-se acasă, în unele localități românești de la est de Nistru, „se mergea cu lumânările aprinse pe drum (arderea înseamnă viață, stinsul – semn rău) și dat mamei cu formula: *Poftim! / Dumitali – fișior, / Da nouî – șinu, / Da lu Dumnăzău – creștinu!*" (*AF, 1973, ms. 252, f. 129; Teiu – Grigoriopol; inf. Vera I. Leontiev, 62 ani; culeg. E. Junghietu*). „Copilul era așezat, așa cum era înfășat, lângă mamă pe un așternut, ținându-i-se lumânările aprinse (în alte zone moldovenești lumânările se luau de către naș de cununie, se uneau împreună *crijmele* și se stingeau în grindă, coardă – în semnul crucii). Era și credința că va crește fiul înalt până în pod. <...> (Târnauca – Slobozia)" [15, p. 414]. Lumânarea aprinsă este folosită și în momentul când, întorcându-se de la botez (Bucovina, județul Rădăuți), cumătrul închina copilul nepoatei (mamei) zicând: *„Poftim, cumătră, pruncul acesta / Pe care l-am botezat / Și creștinat, / Și-n leage l-am băgat. / Ți-l dăruim dumitale / Cu pâne și cu sare / Cu darul Sfinției-Sale; / Crește-l ușor / Și sănătos"* [7, p. 51-52].

În tradiția noastră, lumânarea de botez are puteri vindecătoare, asemenea celei de la Paști – „alungă boala din copii" [7, p. 50-51].

La desfășurarea ritualului **scăldatul copilului**, lumânarea de botez este aprinsă. Când vor arunca apa în care a fost scăldat copilul, „moașa ia covățica cu scăldătoarea; cumătra ia lumânarea de botez, aprinsă, o sticlă de rachiu îndulcit cu miere și urmate de celelalte femei care au asistat la scăldătoare, iese din casă, prinzându-se de mână și formând un fel de danț, se duc până la locul hotărât de mai înainte, tot jucând, cântând și strigând" [7, p. 81], vărsând scăldătoarea la rădăcina unui pom, se învârt, dansând de trei ori în jurul lui, „a treia oară în jurul pomului se chiuie astfel, la adresa nașei: *U, iu, iu, nănașă mare, / Ia și suflă-n lumânare, / Doar a arde și mai tare / Să svârlim cea scăldătoare / În grădina cu florile, / Să strângem nurorile*. Sfârșindu-se și învârtitura și chiuitura, cumătra mare stânge lumânarea. Mama primind copilul de la cumătra mare zice o orație de mulțumire: *„Mulțumim, cumătră! / Cum ai ajuns de l-ai botezat / Și încreștinat, / Așa s-ajungi să-l și cununi. / Iar lumina aceasta / Cum ai făcut-o, / Și ai găsit-o, Și ai împodobit-o, / Așa s-o vezi și-n Ceea lume / De gătită / Și împodobită*. Lumina de care se pomenește, este lumânarea de botez, pe care atunci moașa o stânge în grindarul casei" [7, p. 87]. În scăldătoarea noului născut se pun mai multe obiecte printre care și lumânarea: „cumătrul pune bani pentru moașă și face cruce în apă cu lumânarea de botez (Botoșani) <...>. La masă după scăldătoare, când se dă găina, moașa aduce copilul cu lumânarea aprinsă la nănași și-i dau un dar" [13, p. 464]. La finele petrecerii *Obiceiului la babă* „gazda dă babei un coșuleț cu ceva bucate – pâine (chitî), colaci ș. a. <...>. În coșuleț se punea o lumânare aprinsă, să-i fie viața luminată (Mălăiești – Grigoriopol ș. a.)" [15, p. 413-414], simbolizând viitor îmbelșugat al vieții celui mic.

Referințe bibliografice:

1. Comanici, Germina. *Ramura verde în spiritualitatea populară*. București: Editura Etnologică, 2004. 250 p.
2. Evseev, Ivan. *Dicționar de Simboluri și Arhetipuri Culturale*. Timișoara: Ed. Amarcord, 1994. 213 p.
3. Biedermann, Hans. *Dicționar de simboluri*. Vol. 1. București: Editura Saeculum I.O., 2002. 285 p.
4. Sfântul Nicolae Velmirovici. *Simboluri și semne*. București: Predania, 2009. 90 p.
5. Coman, Mihai. *Întroducere în antropologia culturală. Mitul și ritul*. Iași: Polirom, 2008. 358 p.
6. Chevalier, Jean; Gheerbrant, Alain. *Dicționar de simboluri. Mituri, vise, obiceiuri, gesturi, forme, figuri, culori, numere*. Volumul 2. București: Artemis, 1994. 423 p.
7. Gorovei, Artur. *Datinele noastre la naștere*. București: Minerva, 1909. 96 p.
8. Pamfile, Tudor. *Cerul și podoabele lui – după credințele poporului român*. București: Librăriile SOCEC & Comp., Pavel Suru, C. Sfetea, Leipzig Viena OTTO HARRASSOWITZ GEROLD & Comp., 1915. 202 p.
9. Ghinoiu, Ion. *Cărările sufletului*. București: Editura Etnologică, 2004. 227 p.
10. Ghinoiu, Ion. *Obiceiuri populare de peste an*. Dicționar. București: Editura Fundației Culturale Române, 1997. 285 p.
11. Berdan, Lucia. *Fețele Destinului. Incursiuni în etnologia românească a riturilor de trecere*. Iași: Editura Universității «Al. I. Cuza». 274 p.
12. .*Schițe de folclor*. Chișinău: Cartea Moldovenească, 1965. 414 p.
13. Niculiță Voronca, Elena. *Datinele și credințele poporului român adunate și așezate în ordine mitologică. Vol. II*. Iași: Polirom, 1998. 637 p.
14. *Mica colecțiune de superstiții ale poporului român (deosebite credințe și obiceiuri) adunate de Georg̃e S. Ioneanu*. Buzău: Editura Librăriei Modernă A. Davidescu, 1988. 88 p.
15. *Folclor românesc de la est de Nistru, de Bug̃, din nordul Caucazului* (Texte inedite) [în 2 vol.]. Vol. 1. Chișinău: S. n., 2007. 594 p.

ANGELA URSACHE, BP Mateuți

Servicii noi în Bibliotecă

În tradiția ortodoxă, începutul sărbătorii e marcat odată cu postul de Șapte săptămâni. Din această zi, țăranii încetează lucrul la câmp și se concentrează asupra casei și curții, pentru ca totul să fie curat. Tot în Joia Mare, femeile încep să pregătească pasca și să vopsească ouăle. La fel și utilizatorii bibliotecii sau pregătit pentru această zi. Datorită proiectului Novateca, odată cu dotarea bibliotecii cu calculatoare, avem posibilitatea de a meșteri, de a ne informa și de a comunica la diverse activități propuse readucând tradițiile și obiceiurile pentru tânăra generație. Pe lângă faptul că Calculatorul este o Necesitate, putem deveni Mici Meșteri Mari, Mici Șahiști, etc și ne străduim să ne îmbogățim imaginația, să ne perfecționăm scopurile propuse pentru a crește și susține idei, de a lăsa în urmă lumea cruzimii și a plăcerii și a păși în cea a ideilor.

În ziua de Joia Mare, la 28 aprilie 2016, în incinta primăriei Mateuți, am expus o expoziție de sărbătoare cu o felicitare către săteni, cu un Copăcel cu ouă îmbrăcate, etc, desene și ouă încondeiate, cu un cozonac, cu colivie pentru păsări, cu o farfurie în care sunt obișnuitele ouă (roșu și alb), monede și stibla de busuioc în agheazma cu care obișnuiești să întâlnești ziua de Sfântul Paști. Aceste lucrări le-am pregătit împreună cu utilizatorii Bibliotecii Publice Mateuți inspirându-ne din sursele de internet. Am discutat cu utilizatorii despre pregătirile pentru Joia Mare și ziua de Sf. Paști. O semnificație foarte importantă o are Joia Mare din Săptămâna Patimilor.

OLGA MARDARI,
Școala raională de Arte Plastice N. Moisei, Telenești

Un autograf de la

ELEONORA ROMANESCU

Mirosul florilor de măr te îmbată acum la sfârșit de aprilie când Marea Doamnă a picturii basarabene, Eleonora Romanescu își sărbătorește cele 90 de primăveri.

Răsfoiesc albumul cu lucrările Măriei sale și nu se pot sătura ochii de armonia inedită a culorilor care se revarsă în fiecare tablou. Impresionează îndeosebi tablourile care oglindesc baștina pictoriței – satul Leușeni, acolo unde autoarea a savurat din plin frumusețea naturii care a inspirat-o să creeze capodopere.

Recent la Telenești a avut loc o sărbătoare, a cărei protagonistă a fost doamna Eleonora Romanescu. Sala de expoziții a Muzeului Raional de Istorie și Etnografie a găzduit acest eveniment important. Deasemenea, în parteneriat cu Școala raională de Arte Plastice N. Moisei a fost organizată o întâlnire de neuitat a stimatei Doamne cu consătenii, cei dragi și apropiați sufletului ei. Expoziția – vernisaj cuprinde aproximativ 40 de picturi, în care este oglindit satul Leușeni cu oamenii lui harnici și frumoși.

Doamna E. Romanescu deține titlul de Cetățean de onoare a raionului Telenești.

Am ascultat-o cu drag pe pictorița, care ne-a povestit foarte mult despre artă și valoarea picturii la etapa actuală. Elevii prezenți la eveniment, au pictat și au binevoit autografe de la Marea Doamnă a picturii basarabene.

Ne-am despărțit de Măria Sa cu drag sărutându-i mâinile ce miroseau a tot felul de flori, precum sunt redate în fermecătoarele pânze ale Dumneaei.

Mult stimată Doamnă, vă urăm sănătate, să fiți mereu așa cum vă știm: optimistă, curajoasă, căci sunteți o adevărată fiică a neamului nostru.

Școala raională de Arte Plastice N. Moisei, Telenești